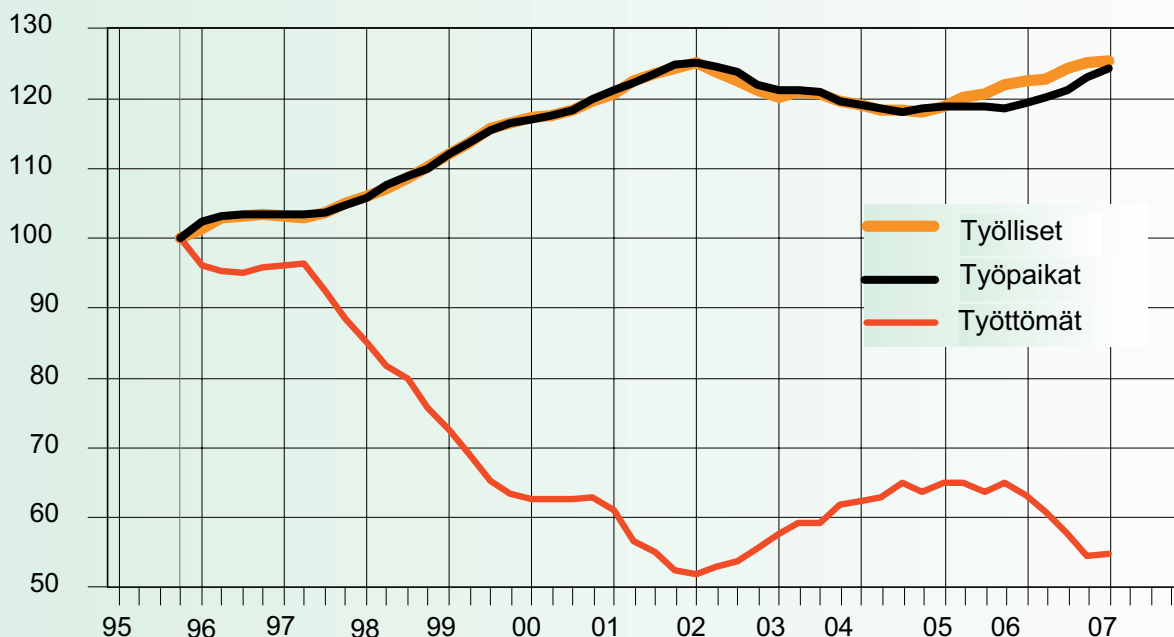

Työmarkkinoiden muutokset Helsingissä ja Helsingin seudulla vuosina 1995–2007

TYÖVOIMA JA TYÖPAIKAT HELSINGISSÄ 1995-2007/1,
LIUKUVA VUOSIKESKIVÄRTÖ (INDEKSI 1995/4=100)

Indeksi 95/4 = 100

TIEDUSTELUT

Markku Lankinen, puh (09) 310 36365
Seppo Montén, puh (09) 310 36364
Minna Salorinne, puh (09) 310 36412
Juha Suokas, puh (09) 310 36538

E-mail

etunimi.sukunimi@hel.fi

Julkaisija

Helsingin kaupunki, tietokeskus

Osoite

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

Puhelin

(09) 310 1612

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Työpaikkamäärän kehitys ja elinkeinorakenne	4
Työpaikkamäärän kehitys	4
Elinkeinorakenne.....	5
Helsingin elinkeinotoiminnan erikoistuminen	5
Informaatioala talouskasvun veturina	7
2. Työllisyys ja työttömyys	8
Työllisyysaste	8
Avoimia työpaikkoja	8
Työttömien määrien muutokset	8
Pitkäaikaistyöttömyys	10
3. Pendelöinnin ja ikärakenteen muutokset	12
Helsingissä asuva työllinen työvoima ja sen muutokset	12
Pendelöinti Helsingin työpaikoille	13
Nettopendelöinti	14
Työtunnit toiminnan mittarina	15
4. Epätyypilliset työsuhteet	18
Epätyypillisten työsuhteiden kehitys.....	18
Työsuhteet alueittain vuosina 1997–2006	18
Muutokset iän mukaan ja sukupuolen mukaan.....	22
Työsuhteiden kehitys koko maassa iän ja sukupuolen mukaan.....	23
Työsuhteiden yleisyys toimialoittain	24
Epätyypillisissä työsuhteissa toimivat.....	26
Epätyypilliset työsuhteet alle vuoden kestäneissä työsuhteissa.....	27
Kehitys iän ja sukupuolen mukaan.....	29
Muutokset toimialoittain	30
Yhteenveto	31
Työpaikat ja elinkeinorakenne	31
Työllisyys ja työttömyys	31
Pendelöinti ja ikärakenne	31
Epätyypilliset työsuhteet	31
Aineiston kuvaus ja kirjoittajat.....	34

Johdanto

Tässä julkaisussa kerrotaan Helsingin ja Helsingin seudun viimeaikaisesta työpaikka- ja työllisyyskehityksestä. Tarkastelu perustuu suurimmalta osin Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen tietoihin. Aluksi tarkastellaan viimeaikaista, jälleen positiiviseksi kääntynyttä, työpaikkakehitystä Helsingissä ja Helsingin seudulla. Juha Suokkaan kirjoittamassa luvussa analysoidaan myös Helsingin elinkeinorakenteen erikoistumista ja erityisesti informaatiosektorin työllisyyden muutosten vaikutuksia työpaikkamäärän kehitykseen maamme pääkaupungissa. Minna Salorinteen kokoamasta luvusta selviää, kuinka nopeasti viimeisten kuukausien aikana työttömyys on vähentynyt Helsingissä. Julkaisun päälinjasta poiketen työttömyystiedot perustuvat pääosin työministeriön tilastoaineistoon ja huomiota kohdistetaan mm. erityisryhmien parantuneeseen tilanteeseen.

Julkaisun erityisteemoina ovat aiemmin varsin vähän tutkitut aiheet: työmatkaliikenteen ja työllisten ikärakenteen yhteys sekä epätyypilliset työsuhteet Helsingin seudulla. Markku Lankinen selvittää esityksessään Helsingin taloudessa tapahtuneiden vaihteluiden vaikutuksia pendelöintiin koko Helsingin seudulla. Pendelöivän väestön ikärakenteen analyysi osoittaa erityisesti nuorten joustavan työpaikkakehityksen käänteisiin nopeammin kuin työvoiman vanhempi osa. Seppo Montén valaisee artikkelissaan palkansaajien epätyypillisten työsuhteiden kehitystä viimeisen kymmenen vuoden ajanjaksona. Aiheen käsittely keskittyy Helsinkiin ja Helsingin seutuun, mutta vertailua muihin alueisiin tehdään myös jonkin verran. Epätyypillisten työsuhteiden kehitystä seurataan laajuuden lisäksi myös iän, sukupuolen ja toimialan mukaan.

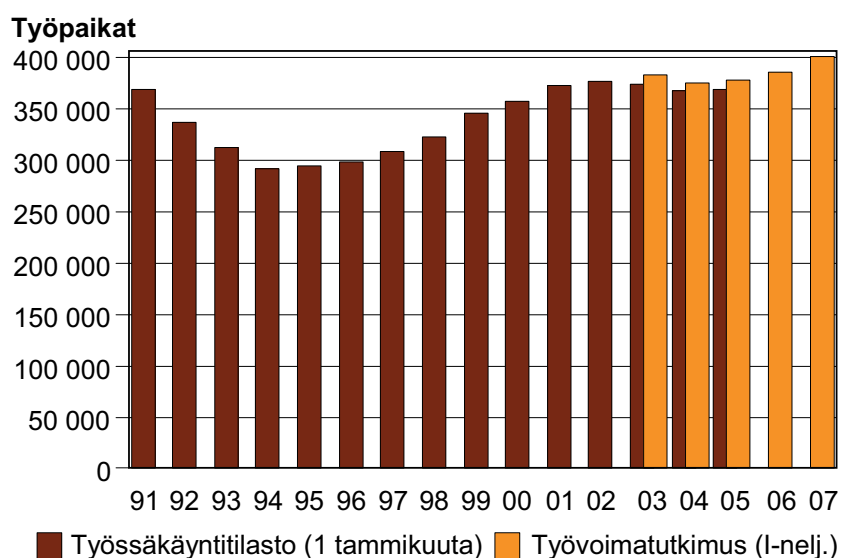
Erilaiset lähestymistavat työvoimatutkimuksen tietojen käyttöön tarjoavat lukijalla esimerkkejä siitä, kuinka monipuolisesti aineistoa voidaan hyödyntää alueellisessa tarkastelussa. Työvoimatutkimuksen varsin tuore tilastotieto mahdollistaa työmarkkinoilla tapahtuvien muutosten seurannan viime vuosilta ja kannustaa lyhyen aikajänteen ennakointiin.

1. Työpaikkamäärän kehitys ja elinkeinorakenne

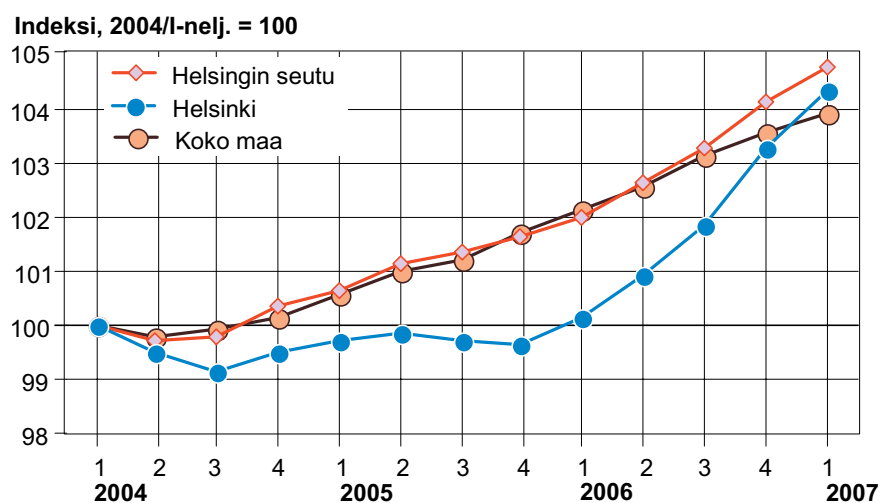
Työpaikkamäärän kehitys

Helsingin kokonaistyöpaikkamäärä kasvoi vuosina 1996–2000 Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston mukaan keskimäärin neljän prosentin vuosivauhtia. Vuonna 2001 kasvu taittui vajaaseen prosenttiin ja vuosien 2002 sekä 2003 aikana pääkaupungin työpaikkamäärä aleni yhteensä kahdella prosentilla. Vuonna 2004 työpaikkamäärä kääntyi hienoiseen kasvuun uudelleen.

Kuvio 1.1 Työpaikat Helsingissä työssäkäyntitilaston¹ mukaan 1991–2005 ja työvoimatutkimuksen mukaan 2003–2007

Kuvio 1.2 Työpaikat Helsingissä, Helsingin seudulla ja koko maassa 2004–2007 (I-neljännes), liukuva vuosikeskiarvo (indeksi, 2004/I=100)

¹ Työssäkäyntitilaston työpaikkamäärä saadaan vuoden viimeiseltä päivältä mutta on tässä esitetty seuraavan vuoden alun tietona.

Vuoden 2004 jälkeistä työpaikkakehitystä voidaan ennakoida Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen tietojen avulla (kuvio 1.2). Tiedot kertovat Helsingin kokonaistyöpaikkamäärän kääntyneen vuoden 2005 loppuun osuneen lievän taantuman jälkeen vahvaan kasvuun vuoden 2006 ensimmäiseltä neljännekseltä lähtien. Tilastokeskuksen viimeisimpien tietojen mukaan kasvu on jatkunut vahvana myös vuoden 2007 ensimmäisen neljänneksen aikana. Vuonna 2006 Helsingissä oli 395 000 työpaikkaa², mikä oli 13 800 eli 3,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vuonna 2006 työpaikkamäärä lisääntyi Helsingissä nopeammin kuin koko Helsingin seudulla ja koko maassa keskimäärin. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta saatavat tehtyjä työtunteja koskevat tiedot ennakoivat kasvun jatkuvan myös vuoden 2007 toisella neljänneksellä.

Elinkeinorakenne

Helsingin työpaikkojen elinkeinorakenne on hyvin palveluvaltainen. Jalostuksen osuus työpaikoista oli 14 prosenttia ja palvelualojen osuus 86 prosenttia. Työpaikoista puolet on yksityisillä palvelualoilla julkisten palvelualojen osuuden ollessa noin kolmasosa. Merkittävin toimiala oli liike-elämän palvelut (mukaan lukien kiinteistö-, vuokraus- ja tutkimuspalvelut) 80 000 työpaikalla. Tukku- ja vähittäiskaupan alalla oli työpaikkoja noin 51 000 sekä terveydenhuollossa ja sosiaalipalveluissa noin 49 000 työvoimatutkimuksen kokovuosiaineistosta laskettuna. Teollisuus työllisti 36 000 henkilöä.

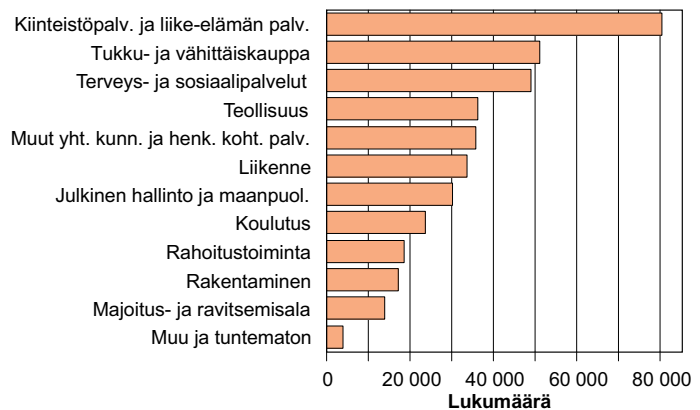
Vuoteen 2005 verrattuna työllisyys oli parantunut nopeimmin kiinteistöpalvelujen ja elinkeinoelämän palvelujen toimialalla, missä kokonaistyöpaikkamäärä oli kasvanut 12 prosentilla. Keskimääräisen kokonaistyöpaikkamäärän kasvu ylitettiin myös teollisuudessa, julkisessa hallinnossa sekä rahoitustoiminnassa. Vuoden 2006 työpaikkamäärä oli edelliseen vuoteen verrattuna vähentynyt majoitus- ja ravitsemistoiminnan, koulutuksen sekä terveys- ja sosiaalipalvelujen toimialoilla.

Helsingin elinkeinotoiminnan erikoistuminen

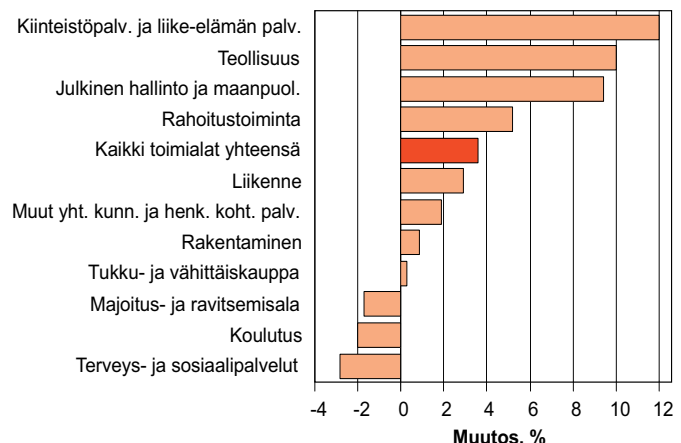
Helsingin, maamme ainoan metropolialueen ytimen, toimialoittaisessa erikoistumisprofiilissa korostuvat pitkälle erikoistuneet palvelualat, jotka korostuneesti lukeutuvat informaatiosektorin palvelu- ja sisältötuotantoloihin (kuvio 1.5). Mainospalvelujen, tietojenkäsittelypalveluiden, tutkimustoiminnan, lainopillisten ja taloudellisten konsultointipalveluiden työpaikat ovat vahvasti keskittyneet tänne. Edellä mainittujen alojen työpaikoista 33–50 prosenttia sijaitsee Helsingissä. Posti- ja teleliikenteen työpaikoista yli neljännes ja graafisen teollisuuden työpaikoista kolmasosa sijaitsee maamme pääkaupungissa.

Elinkeinoelämän kehityksen ja tehokkuuden kannalta merkittävät sektorit kuten rahoitustoiminta sekä muut liike-elämälle palveluja tarjoavat alat kuuluvat myös vahvoihin aloihin. Helsingin vahvaa roolia maan logistisena keskuksena ilmentää lisäksi tukkukaupan vahva asema erikoistumisalojen joukossa. Asema maan hallinto- ja päätöksentekokeskuksena näkyy julkisen hallinnon ja järjestötoiminnan keskittymisenä alueelle. Helsinki toimii myös erittäin vahvana virkistys-, kulttuuri- ja urheilutoiminnan keskittymänä.

Kuvio 1.3 Työpaikat päätoimialoittain Helsingissä 2006

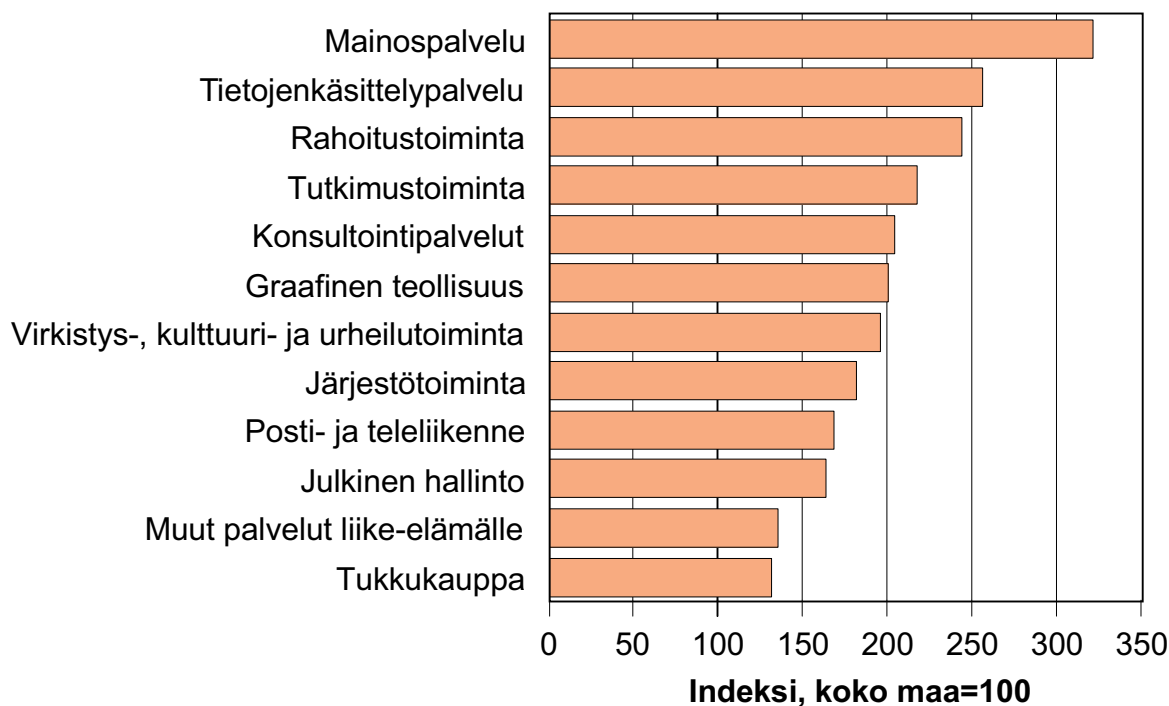

Kuvio 1.4 Työpaikkamäärän muutos toimialoittain Helsingissä 2005-2006

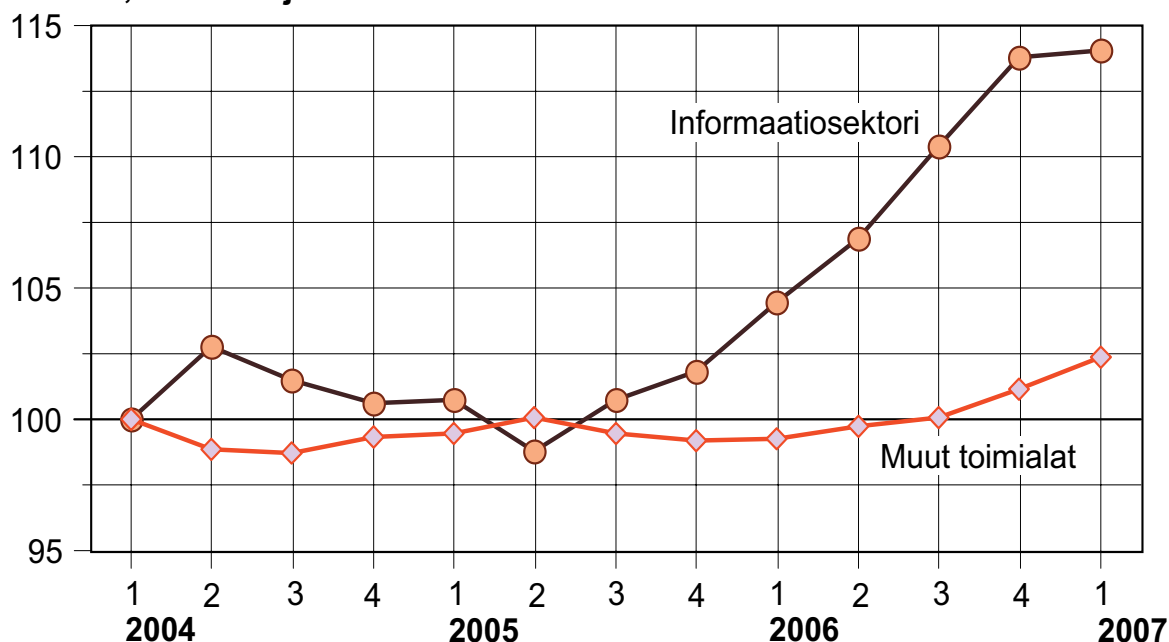
² Työpaikkamäärä laskettu Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen vuosiaineistosta.

Kuvio 1.5 Helsingin elinkeinotoiminnan vahvimmat erikoistumisalat³ 2006

Kuvio 1.6 Työpaikkamäärä informaatiosektorilla ja muilla toimialoilla 2004–2007 (I-nelj.), liukuva vuosikeskiarvo (Indeksi, 2004/I=100)

Indeksi, 2004/I-nelj. = 100

³ Erikoistumisindeksi kuvaa toimialan työpaikkaosuutta alueella (Helsingissä) suhteutettuna saman toimialan työpaikkaosuuteen vertailualueella (koko maassa). Laskettu suhdeluku muunnetaan indeksiksi. Jos indeksin arvo on suurempi kuin 100, alue on erikoistunut kyseiseen toimialaan. Kuvioihin on poimittu ne toimialat, joilla erikoistumisindeksin arvo ylittää 120 eli alat, joiden työpaikkaosuus alueella on vähintään 20 % suurempi kuin koko maassa.

Erikoistumisalojen osuus kokonaistyöpaikkamäärästä oli hieman yli puolet vuonna 2006 eli lähes 200 000 työpaikkaa. Edellisestä vuodesta erikoistumisalojen työpaikkamäärä kasvoi lähes yhdeksällä prosentilla muiden toimialojen yhteisen työpaikkamäärän hieman supistuessa.

Informaatioala talouskasvun veturina

Talouskehityksen kannalta tärkeiksi muodostuvat vahvat ja kansainvälisillä markkinoilla kilpailukykyiset toimialaklusterit. Kuten edellä käy selväksi on informaatiosektoriin kuuluvilla toimialoilla korostunut merkitys Helsingin elinkeinotoiminnan erikoistumisprofiilissa. Näillä aloilla tapahtuneet muutokset heijastuvat selvästi myös kokonaistyöpaikkamäärän kehityksessä.

Viime vuosituhaten loppupuolella Helsinki ja Helsingin seutu oli Suomen talousveturi ja Euroopan metropolialueiden yksi talouskasvun kärkialueista. Kasvua veti tietosektori, jonka kasvu välittyi muille toimialoille. Vuosina 1994–2001 informaatiosektorilla työpaikkamäärän lisäys oli lähes 90 prosenttia, kun samaan aikaan muilla toimialoilla työpaikkakasvu jäi 20 prosenttiin. Informaatioalan osuus Helsingin kokonaistyöpaikkakasvusta oli lähes 40 prosenttia kyseisenä ajanjaksona, vaikka sen osuus kaikista työpaikoista jäi alle 20 prosentin.

Tämän vuosituhaten alussa talouskasvu jäi Helsingin seudulla vaatimattomaksi talouden taantumien johdusta ennen kaikkea IT-sektorin vaikeuksista, jotka heijastuivat myös muille aloille. Vuosina 2002–2004 tietotalojen työllisyys kääntyi jyrkkään laskuun työpaikkamäärän pudotessa seitsemällä prosentilla. Muilla toimialoilla työpaikkamäärä väheni vain vajaalla prosentilla. Kaiken kaikkiaan tietosektorin osuus työpaikkamäärän kokonaispudotuksesta oli lähes kaksi kolmasosaa.

Työvoimatutkimuksen tietojen valossa näyttää informaatiosektorin⁴ työllisyys kääntyneen jälleen vahvaan nousuun vuoden 2005 jälkimmäiseltä puoliskolta lähtien (kuvio 1.6). Vuonna 2006 informaatiosektorin työpaikkamäärä kasvoi 12 prosentilla edellisestä vuodesta. Vastaavasti muilla toimialoilla työpaikkamäärä kasvoi kahdella prosentilla. Vuoden 2006 työpaikkakasvusta hieman yli puolet kohdistui informaatiosektorille. Helsingin talouskasvun veturin pyörät näyttäisivät jälleen muutaman vuoden jälkeen pyörivän oikeaan suuntaan.

⁴ Tässä informaatiosektoria kuvataan graafisen teollisuuden, sähkö- ja elektroniikkateollisuuden, teleliikenteen, tietojenkäsittelyalan, tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä mainonnan toimialojen työpaikkamäärien avulla.

2. Työllisyys ja työttömyys

Tässä luvussa tarkastellaan Helsingin työllisyyden ja erityisesti työttömyyden muutoksia viime vuosina ja vuoden 2007 alkupuolella. Tilastollisina tietolähteinä käytetään pääasiassa Tilastokeskuksen otospohjaista työvoimatutkimusta sekä työttömyyden osalta työministeriön työnvälitystilaston tietoja.

Kuluvan vuosikymmenen vaihteessa Helsingin työllisyys kasvoi näyttävästi. Vuoden 2001 jälkeen työllisten määrä kuitenkin väheni, mutta kääntyi jälleen kohti parempaa vuonna 2005. Työvoimatutkimuksen tietojen mukaan vuoden 2005 aikana työllisten määrä kasvoi kolme prosenttia edellisvuodesta ja vuonna 2006 kasvua oli 2,4 prosenttia. Vuonna 2006 työllisten määrä oli 293 670 henkilöä. Työssäkäyntitilasto antaa työvoimatutkimusta maltillisempia työllisten määriä, mutta trendi on kummassakin sama.

Työllisyysaste

Työllisyysaste, eli 15–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä, on Helsingissä hieman matalampi kuin pääkaupunkiseudulla tai Helsingin seudulla. Erot ovat kuitenkin tasoittuneet vuoden 2006 aikana. Vuonna 2006 Helsingin työllisyysaste oli 74,4 prosenttia ja pääkaupunkiseudun 74,8 prosenttia. Koko maan työllisyysaste on selvästi alemmalla tasolla, vuonna 2006 se oli 68,9 prosenttia.

Avoimia työpaikkoja

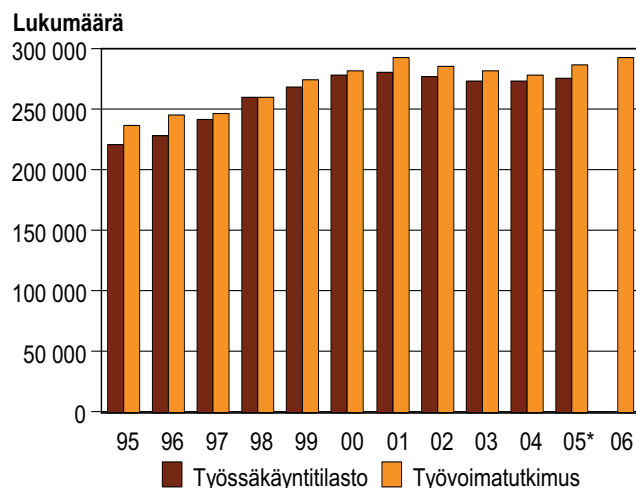
Työvoimatoimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen määrä kasvaa vauhdilla. Vuonna 2006 Helsingissä työvoimatoimistoon ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrä oli kukin kuukauden lopussa keskimäärin 6000 työpaikkaa. Vuoden 2007 maaliskuun lopussa avoimia työpaikkoja oli noin 10 000, mikä oli 28 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Huhti- ja toukokuussa 2007 avointen työpaikkojen määrä lisääntyi maltillisemmin, alle kymmenen prosenttia kuukautta kohden. Määrällisesti eniten avoimia työpaikkoja on terveydenhuolto- ja sosiaalialalla.

Vuoden 2007 tammikuussa varsinaisia rekrytointiongelmia raportoitiin Uudenmaan työvoimatoimistoissa kaikista avoimena olevista työpaikoista kahdessa prosentissa. Ammattialoitain eniten rekrytointiongelmia oli ollut terveydenhuolto- ja sosiaalialan työssä. Siivousalalta on jo pidemmän aikaa tullut viestejä rekrytointivaikeuksista.

Työttömien määrien muutokset

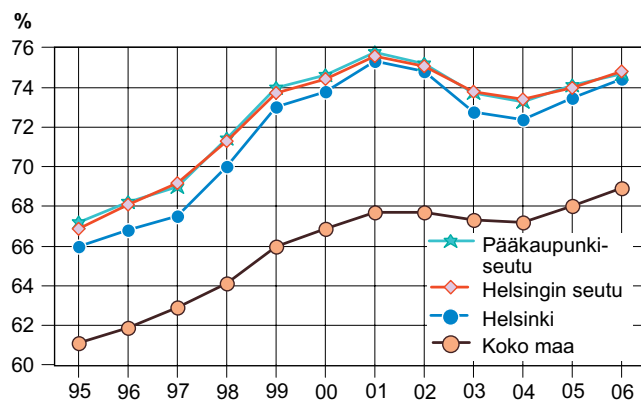
Helsingin työttömyysaste oli vuonna 2006 työvoimatutkimuksen tietojen mukaan 5,9 prosenttia. Työministeriön työnvälitystilastosta laskettu työttömyysaste on pari prosenttiyksikköä korkeampi. Työministeriön tilastoihin lasketaan työvoimatoimistoon rekisteröityneet työttömät työnhakijat. Työvoimatutkimuksen työttömyys-

Kuvio 2.1 Työllisten määrä Helsingissä Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston ja työvoimatutkimuksen tietojen* mukaan 1995–2006

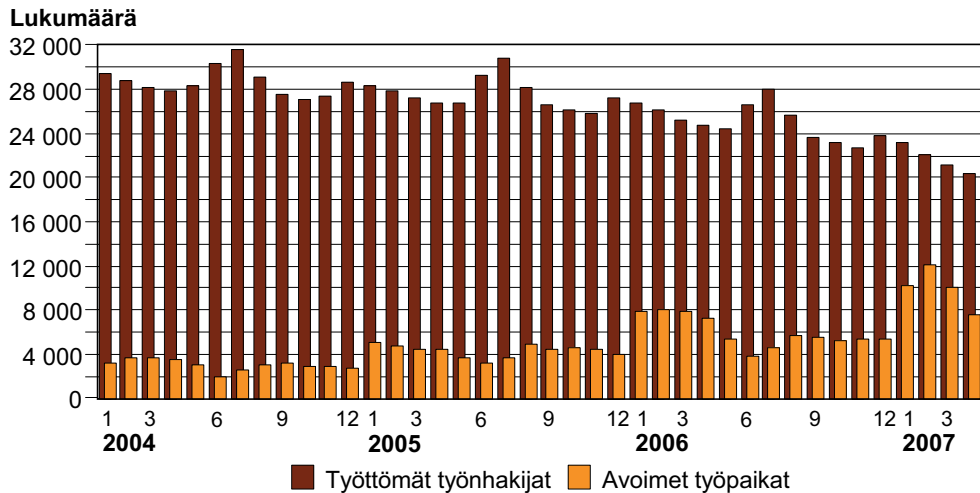

* Työssäkäyntitilaston tieto on vuoden viimeiseltä päivältä ja vuoden 2005 luku on ennakkotieto, työvoimatutkimuksen tieto kuvaa vuosikeskiarvoa.

Kuvio 2.2 Työllisyysaste % vuosina 1995–2006 työvoimatutkimuksen tietojen mukaan

Kuvio 2.3 Työttömät työnhakijat ja avoimet työpaikat kuukauden lopussa Helsingin työvoimatoimistoissa 2004–2007 (huhtikuu)

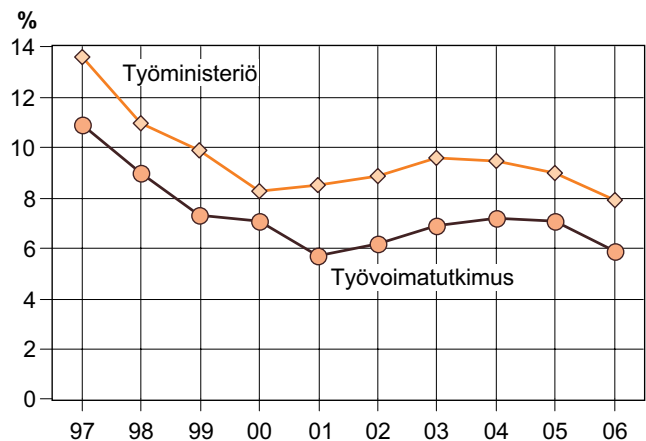
luvut kuvaavat aktiivisten työnhakijoiden määrää; työttömältä on edellytetty aktiivista työnhakua viimeisen neljän viikon aikana ja hänen tulee olla käytettävissä työhön kahden viikon sisällä. Pitkäaikaistyöttömät ja ikääntyneet työttömät ovat tässä tilastossa aliedustettuina. Nuorten kohdalla tilanne on päinvastainen.

Työministeriön työnvälitystilastot osoittavat työttömien määrän varsin reipasta laskua vuosina 2005 ja 2006. Vuonna 2006 määrät alenivat kuukausittain keskimäärin yhdeksän prosenttia verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan. Kehitys näyttää jatkuvan positiivisena myös vuoden 2007 alkupuolella. Vuoden 2007 toukokuussa työttömien määrä väheni 17 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Vuoden 2006 keväällä työttömiä helsinkiläisiä oli ollut 24 506 ja vuoden 2007 toukokuussa heitä oli 20 280.

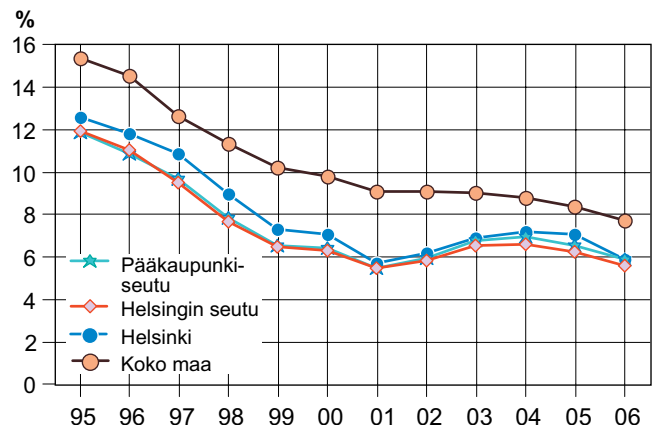
Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien määrissä pudotukset ovat olleet ikäryhmittäisessä tarkastelussa suurimmat. Vuoden 2006 aikana nuorten työttömien määrä aleni keskimäärin 15 prosenttia kuukausittain. Vuoden 2007 toukokuussa Helsingissä oli 1 174 alle 25-vuotiaasta työtöntä, joista alle viidennes oli alle 20-vuotiaita. Nuorten työttömyyden huimaan laskuun vaikuttaa myönteisen työpaikkakehityksen lisäksi myös vuonna 2005 voimaan tullut nuorten yhteiskuntatakuu. Yhteiskuntatakuu edellyttää, että työvoimatoimistot tarjoavat jokaiselle alle 25-vuotiaalle työttömälle viimeistään 3 kuukauden työttömyyden jälkeen työtä, koulutusta, harjoittelua, työnhakuvalmennusta tai ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalveluja.

Nuoren työssäkäynti on yleistynyt myös päätoimisten opiskelijoiden parissa, joista val-

Kuvio 2.4 Helsingin työttömyysaste työministeriön ja työvoimatutkimuksen tietojen mukaan vuosina 1997–2006

Kuvio 2.5 Työttömyysaste vuosina 1995–2006 työvoimatutkimuksen tietojen mukaan

takunnallisesti yli puolet työskentelee opiskelujen ohessa. Helsingissä työssäkäyvien opiskelijoiden osuus on koko maata korkeampi ja yleisimmin opiskelijat tekevät työtä osa-aikaisesti. Tilastokeskuksen koulutustilaston tietojen mukaan uusmaalaisista vähintään 18-vuotiaista opiskelijoista 63 prosenttia työskenteli opiskelun ohessa vuonna 2005. Työministeriön työnvälitystilastot eivät laske opiskelijoita työttömiksi. Sen sijaan tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa opiskelijat luokitellaan työllisiksi tai työttömiksi, mikäli he ovat mukana työmarkkinoilla. Suuri osa osa-aikatyöstä onkin opiskelijoiden tekemää (työllisten ikärakenteesta tarkemmin luvussa 4. Epätyypilliset työsuhteet). Ikääntyvien työttömien määrät kääntyivät laskuun myöhemmin kuin nuorempien ikäryhmien työttömyys. Selvä käänne yli 50-vuotiaiden työttömyydessä tapahtui kesällä 2005. Yli 50-vuotiaiden työttömien määrä oli Helsingissä vuoden 2007 toukokuussa 7 650, mikä oli 12 prosenttia edellisvuoden toukokuuta vähemmän.

Pitkäaikaistyöttömyys

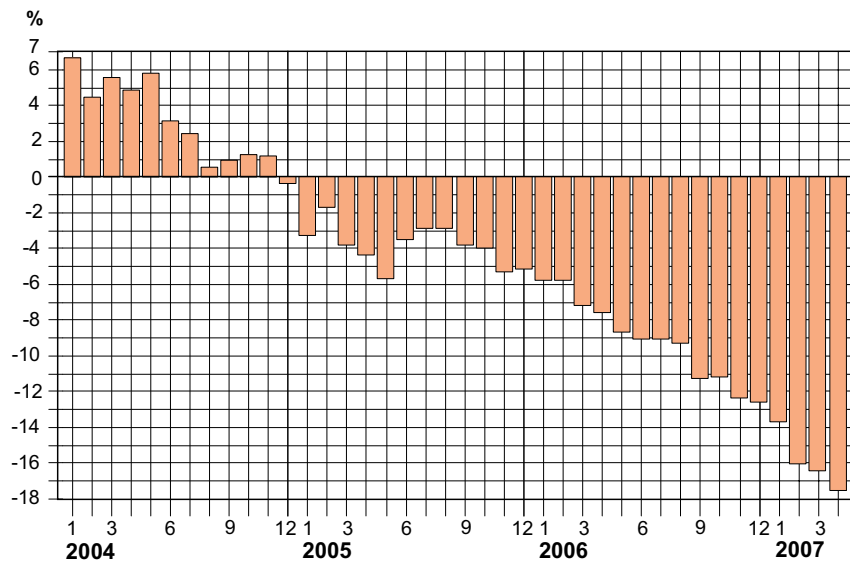
Tällä hetkellä työttömyyden

haasteena Helsingissä pidetään erityisesti pitkäaikaistyöttömien työllistymistä ja rakennetyöttömyyttä. Pitkäaikaistyöttömiksi luokitellaan yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleet. Pitkäaikaistyöttömien määrä kääntyi laskuun vuoden 2005 puolivälissä, kun työttömyys kokonaisuudessaan alkoi pienentyä vuoden 2004 loppupuolella. Pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyvien työttömien määrän kehityksessä on havaittavissa yhteneväisyyttä. Runsas puolet pitkäaikaistyöttömistä onkin yli 50-vuotiaita.

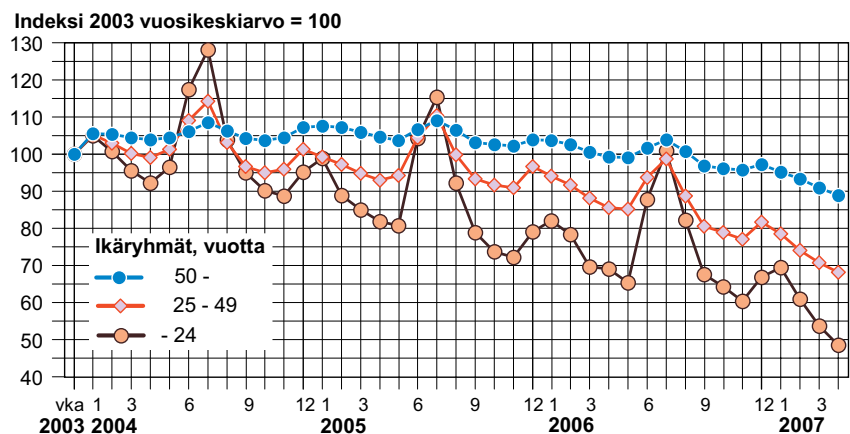
Myös pitkäaikaistyöttömät ovat onnistuneet työllistymään yhä useammin vapaille työmarkkinoille, varsinkin nuoremmat ja vähemmän aikaa työttömänä olleet pitkäaikaistyöttömät. Alle kaksi vuotta työttömänä olleiden alle 50-vuotiaiden työttömien osuus on pienentynyt, sen sijaan ikääntyvien ja yli kaksi vuotta työttömänä olleiden henkilöiden osuus pitkäaikaistyöttömistä on kasvanut. Pitkäaikaistyöttömien määrän merkittävään laskuun viimeisen vuoden aikana vaikuttavat työllistymisen lisäksi muutokset työvoimapolitiikassa. Vuoden 2006 alusta tuli voimaan pitkäaikaistyöttömien yhteiskuntatakuu, johon sisältyi työmarkkinatukiuudistus ja aktiivitoimenpiteet. Lisäksi työvoiman palvelukeskustoiminta vakinaistettiin, mikä on auttanut kaikkein vaikeimmin työllistyviä tai työkykynsä menettäneitä mm. kouluttautumisessa, kuntoutumisessa sekä eläkepäästösten saamisessa.

Vuoden 2007 toukokuussa Helsingissä oli 5 630 yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä ollutta, mikä oli 27 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli 28 prosenttia, mikä oli neljä prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuoden 2006 toukokuussa.

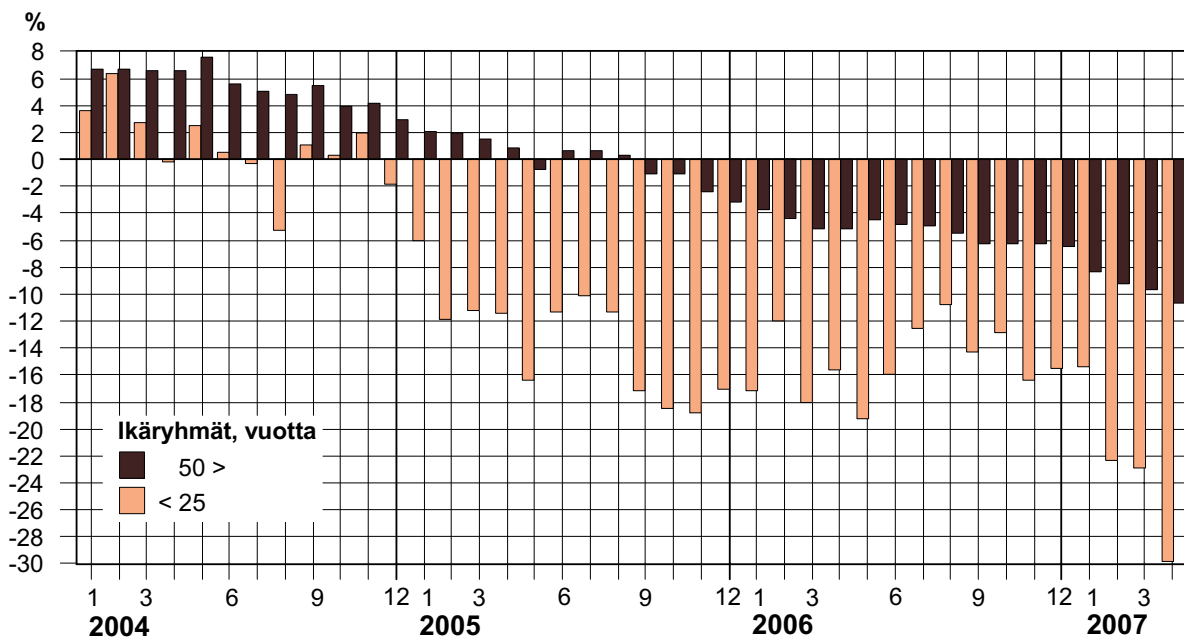
Kuvio 2.6 Työttömien määrän muutos % Helsingissä vuosina 2004–2007 (huhtikuu) verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan

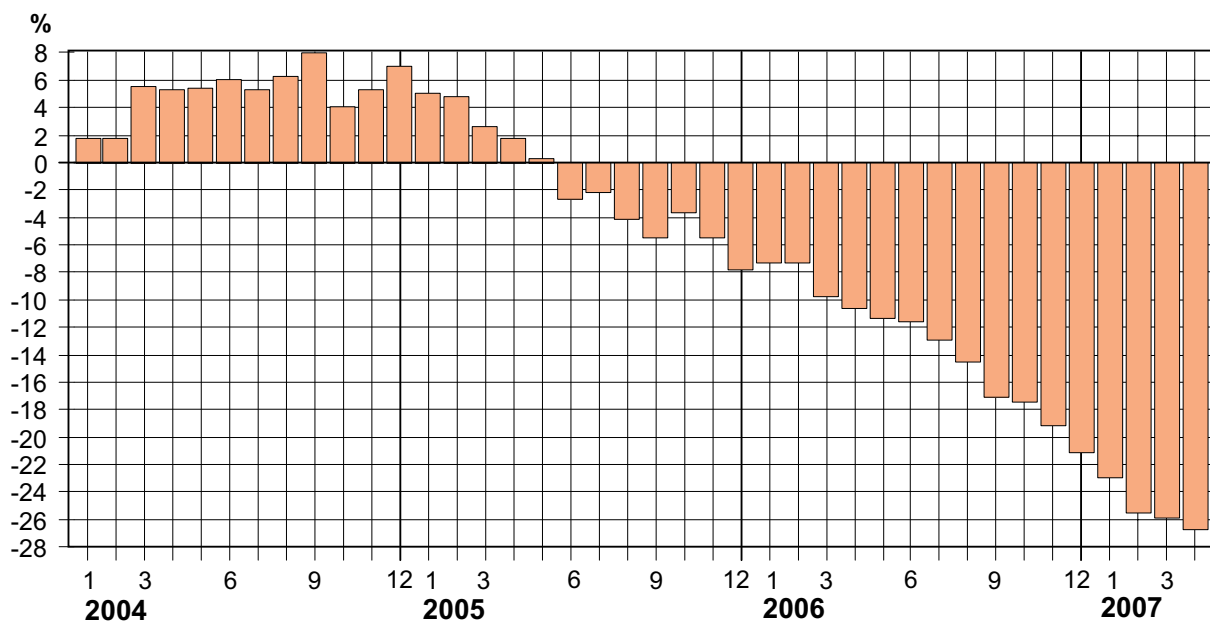
Kuvio 2.7 Työttömien määrät ikäryhmittäin kuukausittain vuosina 2004–2007 (huhtikuu) Helsingissä, indeksi v. 2003 vuosikeskiarvo

Kuvio 2.8 Alle 25-vuotiaiden ja vähintään 50-vuotiaiden työttömien määrien prosentuaaliset muutokset Helsingissä vuosina 2004–2007 (huhtikuu) verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan

Kuvio 2.9 Pitkäaikaistyöttömien määrän muutos % Helsingissä vuosina 2004–2007 (huhtikuu) verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan

Lähteet:

Koulutustilastot. Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/opty/2005/opty_2005_2007-05-08_tie_001.html.

Rekrytointiongelmien työllätyövoimatoimistoihin ilmoitettujen paikkojen osalta, tammikuu 2007. Työministeriö.

http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/2007-05-03-01/index.jsp.

Nuorten yhteiskunta- ja koulutustakuusta: http://esr.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/01_toiminta/yhteiskuntatakuu_muistio.pdf.

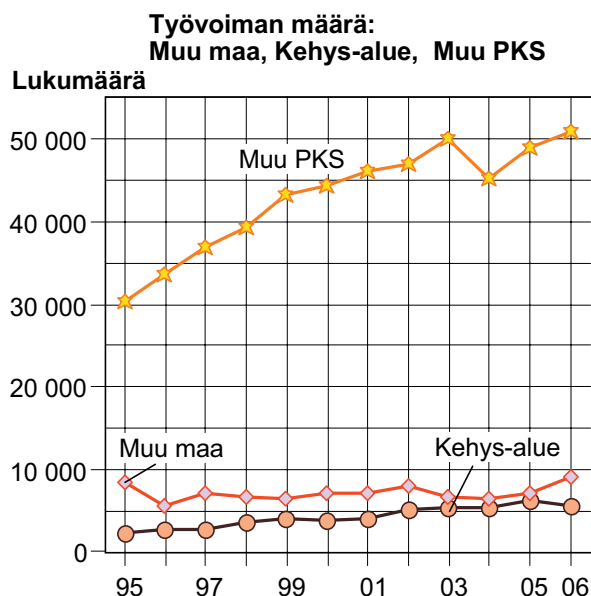
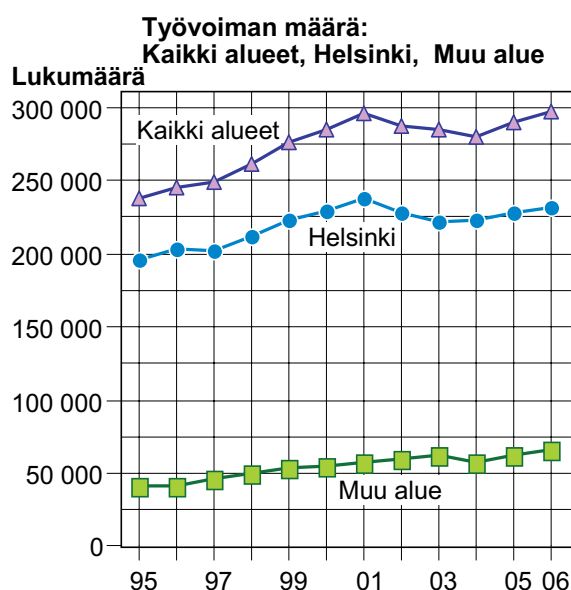
Työmarkkinatukiudistuksesta ja pitkäaikaistyöttömien yhteiskuntatakuusta: http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/04_uutiset/01_2005/2005-02-25-01/index.jsp.

3. Pendelöinnin ja ikärakenteen muutokset

Helsingissä asuva työllinen työvoima ja sen muutokset

Helsingissä asuvan työllisen työvoiman määrä kohosi vauhdilla vuoteen 2001, mutta kääntyi laskuun vuosina 2002–2004. Tässä yhteydessä väheni työllisten määrä 15 000 hengen verran. Talouden uusi käänne nosti vuonna 2006 luvun jälleen ylitse vuoden 2001 huippulukeman. Seuraavassa on tehty erittely Helsingissä ja muualla työskentelevien helsinkiläisten lukumääristä. Muualla työssäkäyvät on jaoteltu lisäksi alueen mukaan.

Kuvio 3.1 Helsingissä asuva työvoima työpaikan sijainnin mukaan 1995–2006

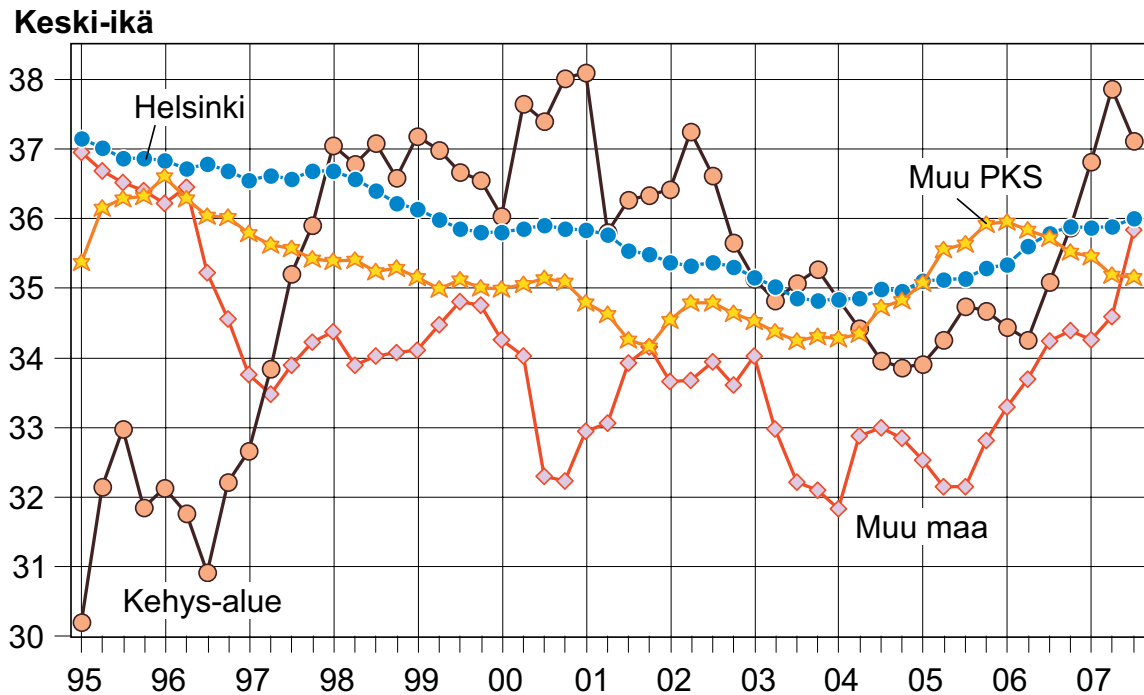

Helsinkiläisten työssäkäynti yli kotikunnan rajan lisääntyi silloinkin, kun Helsinki koki työpaikkakatoa. Vuoden 2004 notkahduksen jälkeen muualla työssäkäyvien määrä jatkoi nousuaan. Työssäkäynnin alueena on pääasiassa Espoo ja Vantaa, joista Vantaa on hienoisesti pysytellyt edellä. Myös kehysalueelle on kasvava virta helsinkiläisiä suunnannut töihin.

Oma kiinnostava kysymyksensä on, muodostuuko työpaikan sijainnin perusteella eroja ikäryhmien välille. Työvoimatutkimuksesta voidaan seurata ikäjakauman muutoksia. Niistä konstruoitu indeksi muodostaa seurannan välineen. Mitä korkeampi indeksin arvo on, sitä iäkkäämmästä työvoimasta on kysymys.

$$D = \sum_{I=1}^{11} K \times \left(N_i^a \div \sum_{i=1}^{11} N_i^a \right) \quad \text{jossa } D = \text{ikäindeksi, } K = \text{keski-ikä ikäluokittain,} \\ N = \text{työssäkäyvien määrä ikäryhmässä } i = 1-11 \text{ (15-65+) ajankohtana } a.$$

Kuvio 3.2 Helsingissä asuvan työvoiman ikäindeksi työpaikan sijainnin mukaan

Kyseessä on siis lukumäärillä painotettu työllisten keski-ikä. Tiedot on laskettu kunkin vuosineljänneksen osalta liukuvana vuosikeskiarvona.

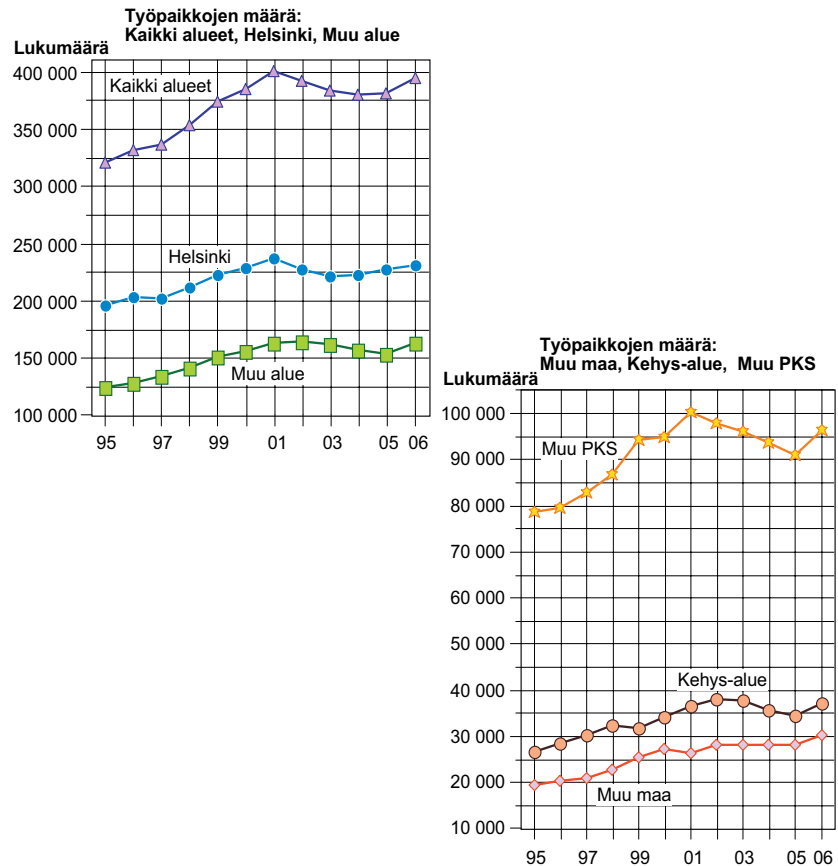
Oheinen aikasarja osoittaa, että Helsingin työvoima nuorentui talouden elpymisen aikana keskimäärin noin kahdella vuodella. Uusi taantuma jälleen nosti keski-ikää lievästi.

Indeksin vaihteluväli on suurin kehysalueelle ja sen ulkopuolelle töihin menevien ryhmässä (30–40 v). Joukko on kuitenkin suhteellisen pieni, joten keskiriveet ovat suuria. Kehityksen yleislinjana näyttäisi olevan, että eri alueille töihin menevien helsinkiläisten ikäjakaumissa vielä 5 – 10 vuotta sitten olleet erot olisivat hävinneet.

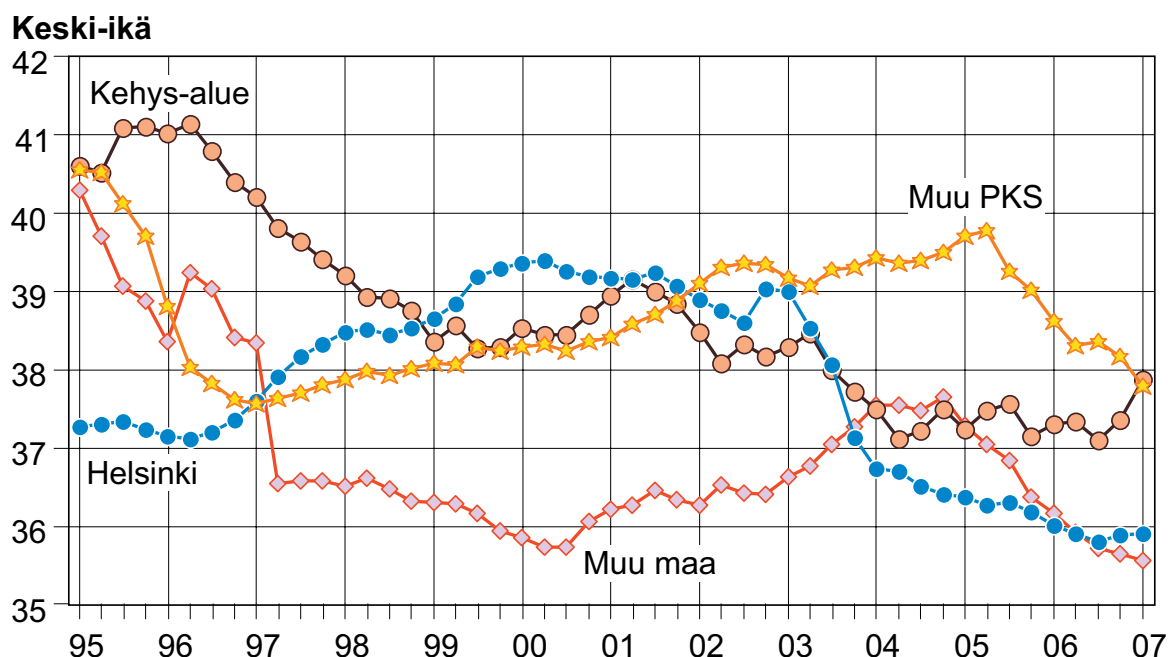
Pendelöinti Helsingin työpaikoille

Helsingin työpaikoille tuleva työvoima jakautuu vastaavalla tavalla vyöhykkeittäin, josta sisimpänä on Helsinki ja ulompana muu alue. Se puolestaan jakautuu muuhun pääkaupunkiseutuun, kehysalueeseen ja muuhun maahan.

Kuvio 3.3 Helsingissä työssäkäyvät asuinpaikan mukaan

Kuvio 3.4 Helsingissä työssäkäyvien ikäindeksi

Työpaikkojen määrä aleni samantahtisesti kuin työvoiman määräkin vuoden 2001 jälkeen. Vähennystä vuoden 2001 huipusta vuoden 2003 pohjaan oli 17 000, josta on jälleen noustu 20 000 työpaikan verran ylöspäin. Muualta tulevien joukossa on huomionarvoista erityisesti muualta pääkaupunkiseudulta tulevien nopea reagoiminen taloustaantumasta. Sieltä pendelöivä työvoima väheni 9 000 hengen verran. Kehysalueelta tulevien määrä ei kokenut yhtä suurta pudotusta ja kauempaa tulevien määrä on kasvanut lähes tauotta.

Myös Helsingin työpaikoilla työskentelevien ryhmästä on laskettavissa vastaava ikäindeksi. Siinä on vuoden 2001 jälkeen todettavissa selvä noususuuntaus, joka on voimakkaampi muualta kuin Helsingistä tulevien joukossa. Kehysalueelta töihin tulevat painottuvat vanhimpaan ryhmään. Todettakoon, että merkittävän suurta eroa ei ryhmien välillä ole vuosissa laskettuna.

Elpymisen aikana 1990-luvun jälkipuoliskolla suuntana oli, että Helsingissä työssäkäyvien keski-ikä aleni lähes alueesta riippumatta. Uudet työpaikat täyttyivät työvoiman ikäjakauman nuoremmasta päästä. 2000-luvun alkuvuosien taantuma jälleen vähensi tätä joukkoa, jolloin keski-ikä kääntyi nousuun. Vuoden 2007 luvut puhuvat jälleen uudesta käänneestä kohti työvoiman nuorenemista. Näyttää ilmeiseltä, että jousto työvoimasta koskettaa erityisesti nuoria ikäluokkia ja tapahtuu paljolti opiskelun suuntaan.

Yhteenvedon edellä tehdystä tarkastelusta voidaan siten todeta, että verrattuna Helsingistä muualle lähteviin ovat kaupungissa pysyvät iäkkäämpiä, mutta taas verrattuna muualta tänne töihin tuleviin ovat he jääneetkin ryhmän nuorimmiksi.

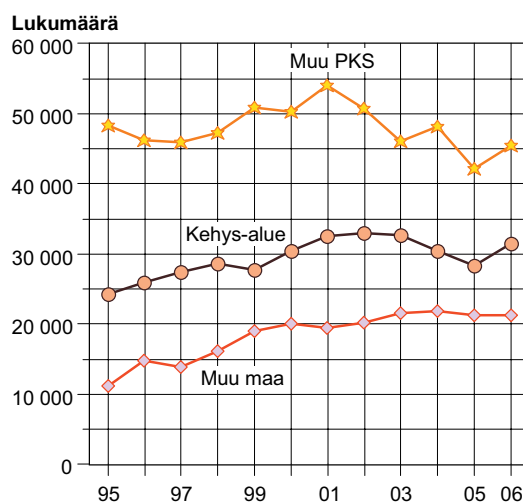
Nettopendelöinti

Helsinkiin muualta tulevan ja Helsingistä ulos lähtevän erotuksesta saadaan lasketuksi nettovirtojen suuruus ja kehityssuunta. Tietyn noususuuntauksen jälkeen ovat nettoluvut kääntyneet alenevaan suuntaan ensin muun pääkaupunkiseudun osalta, sitten myös kehysalueen osalta. Muun maan kanssa tapahtuvan nettopendelöinnin kasvutrendi on taittunut.

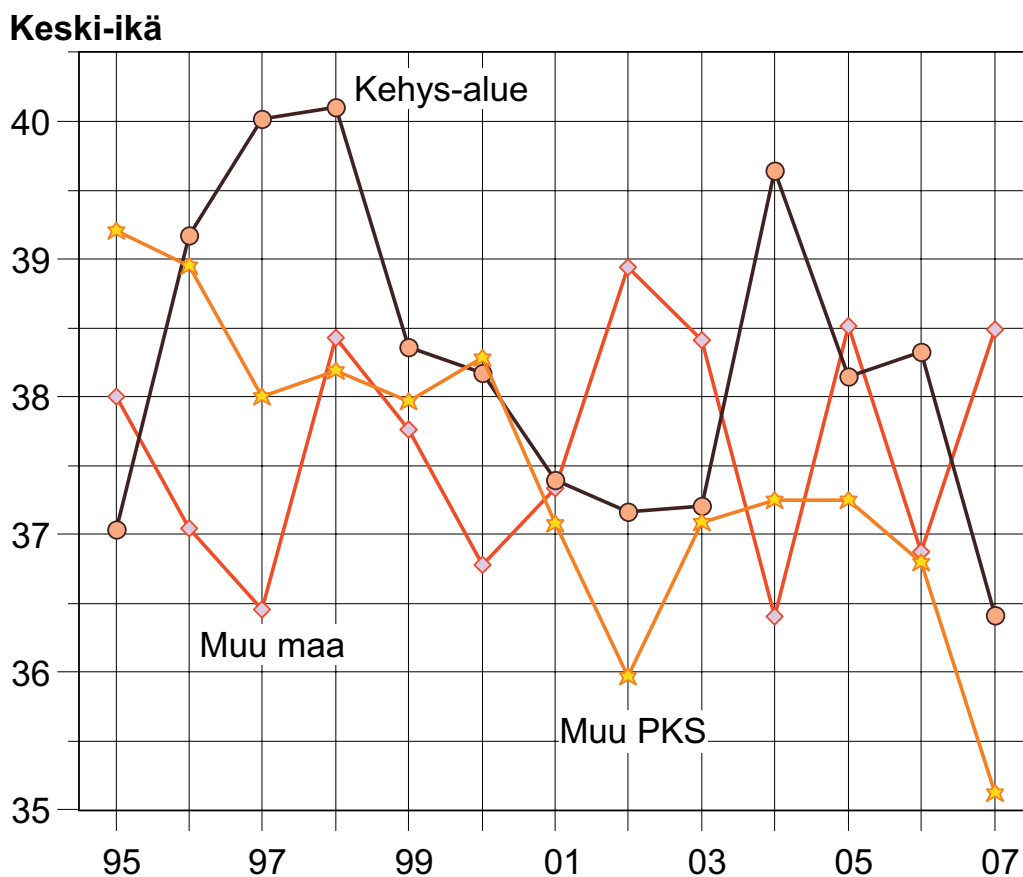
Tämä trendinmuutos on peräisin siitä, että Helsingistä ulospäin menevä työvoima on jatkanut kasvuaan, kun muualta tulevan työvoiman määrällinen kasvu taittui. Vuoden 2006 luvut saattavat kuitenkin merkitä uuden käänneen ilmenemistä.

Myös nettomuuttovirtojen osalta voidaan laskea ikäindeksi vastaavilta vyöhykkeiltä. On selvää, että nettoluvut voivat vaihdella jyrkemmin kuin bruttoluvut. Tuosta voi

Kuvio 3.5 Työpaikkapendelöinnin nettoluvut

Kuvio 3.6 Nettopendelöinnin ikäindeksi

kuitenkin tulkita sitä, että keskimääräistä nuorempi työvoima siirtyy helpommin etäämmälle Helsingistä töihin. Tämä erottui jo kuviosta 3.2, mutta vielä selvemmin näistä nettoluvuista. Nämä luvut on laskettu vuositasolla.

Pendelöinnin ja määrällisten muutosten seurauksena pitkään vakaasti 135 % tasolla ollut laskennallinen työpaikkaomavaraisuus notkahti alaspäin vuonna 2005. Ns. todellinen omavaraisuus (omasta kunnasta tulevat omat kunnan työpaikkoihin) on pysynyt samoin pitkään 60 % tasolla. Taloustaantuma alensi suhteellisesti enemmän työvoimaa kuin työpaikkoja, jolloin tämä suhdelukukin laski alimmilleen vuonna 2003.

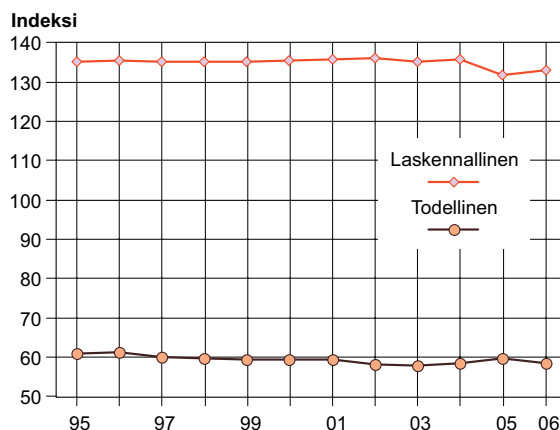
Työtunnit toiminnan mittarina

Tehtyjen työtuntien avulla voidaan seurata indikaattoreita eri näkökulmista. Vuoden ensimmäiseltä neljännekseltä poimitut luvut osoittavat, että talouden noususuuntaus on jatkunut. Muu pääkaupunkiseutu on jälleen lisännyt pendelöintiään Helsinkiin, samoin ovat tehneet muualta Suomesta tulevat (kuvio 3.8, s. 16).

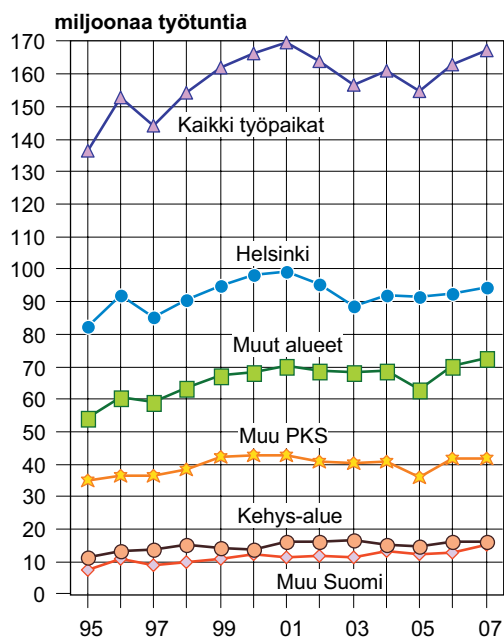
Tämän seurauksena helsinkiläisten osuus oman alueensa työpaikkojen työtunneista kääntyi jälleen alenevaan suuntaan, vaikka työtuntien absoluuttinen määrä edelleen kasvoikin. Vastapainona muissa kunnissa työssäkäyvien tuntimäärien osuus helsinkiläisten yhteensä suorittamista on kohonnut. Tämä tasoittaa sitä suhteellista menetystä, jota pendelöivien osuuden kasvu on aiheuttanut (kuvio 3.9, s. 16).

Verotulonäkökulmasta huomionarvoisena havaintona voidaan pitää, että muualta Helsinkiin pendelöivien määrä väheni 10 000:lla, kun taas yhä suurempi osa (8 000 henkeä) työllisti itsensä erityisesti muulla pää-

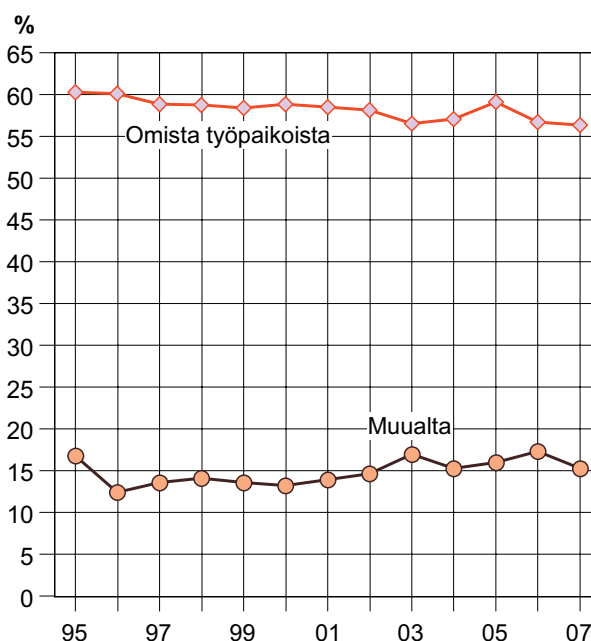
3.7 Työpaikkaomavaraisuus

Kuvio 3.8 Helsingin työpaikoilla tehdyt työtunnit työvoiman asuinpaikan mukaan

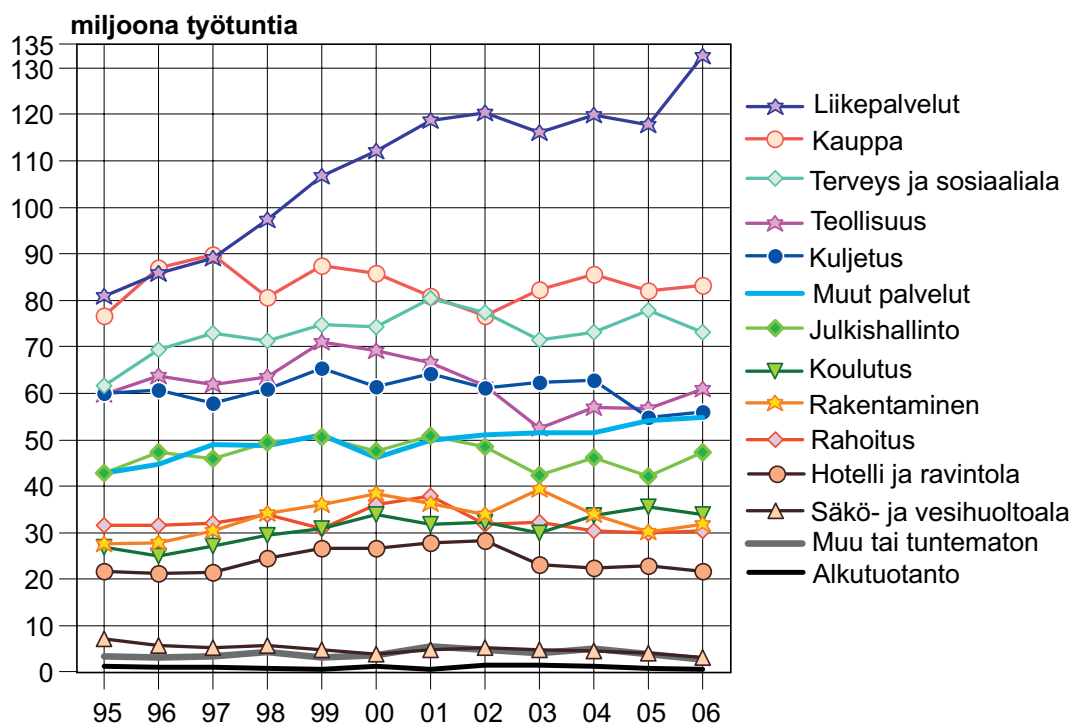
Kuvio 3.9 Helsingiläisten osuus Helsingissä tehdyistä työtunneista ja muualla työssäkäyvien osuus kaikista helsingiläisten työtunneista

kaupunkiseudulla. Myös tehdyissä työtunneissa tämä käänne näkyy vuoteen 2005 asti. Sen jälkeen muualta töihin tulleet ovat jälleen vallanneet alaa.

Työpaikkakehityksen päätoimialoitainen analyysi kertoo erityisesti liike-elämän palvelujen olevan jälleen vahvalla kasvu-uralla muutaman vuoden pysähdyksen jälkeen. Myös teollinen työ on kääntynyt nousuun vuoden 2000 jälkeisen taantuman päätyttyä. Muilla toimialoilla kehitys on ollut enemmän ilman trendejä.

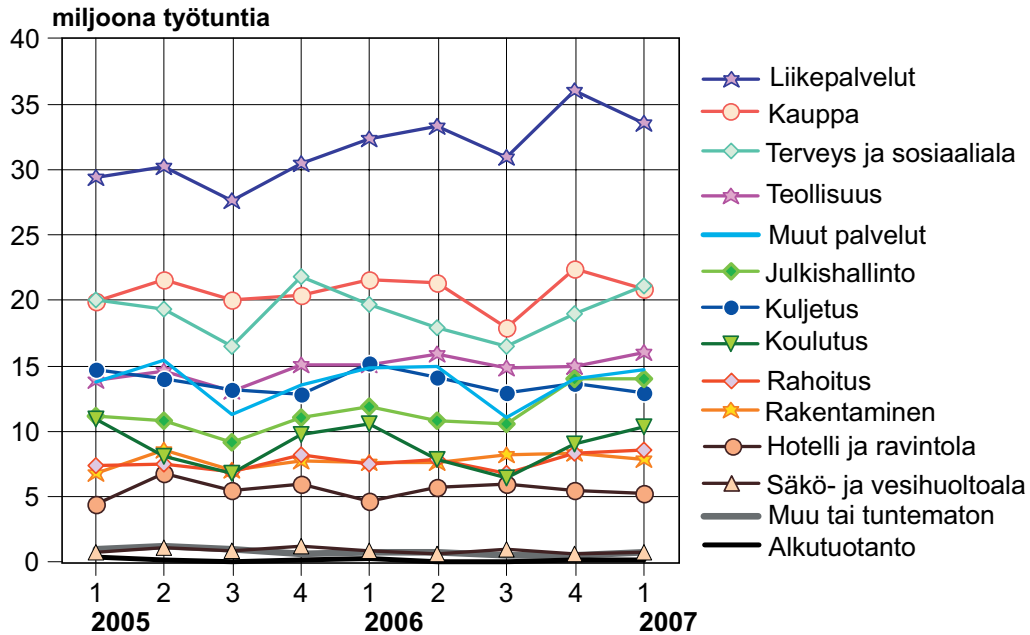
Kuvio 3.10 Helsingin työpaikoilla tehdyt työtunnit (1000 h) päätoimialan mukaan 1995–2006

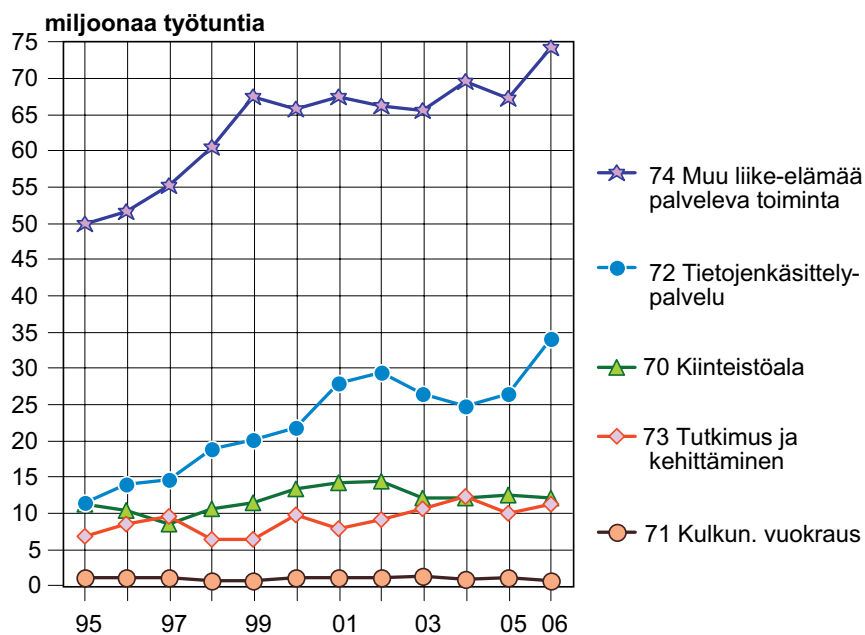
Neljännesvuosiaineisto työtunneista osoittaa talouden kasvua useilla toimialoilla. On tosin myös niin, että neljännesvuosiaineisto on herkemmin alttiina vaihteluille otoksen rakenteissa kuin vuositasolta laskettu aineisto, joten kaikkia vaihtelua ei voi pitää perusjoukosta johtuvana.

Liike-elämää palveleva toiminta jakautuu muutamisiin alatoimialoihin, joista muu liike-elämää palveleva toiminta on suurin ja nopeimmin kasvanut. Siinä suurempina alaryhminä ovat lainopillinen ja tekninen konsultointi. Myös tietojenkäsittelypalvelujen työpaikkojen määrä kääntyi uuteen nousuun taantuman jälkeen.

Kuvio 3.11 Toimialojen kehitys neljännesvuosittain 2005–2007

Kuvio 3.12 Työtunnit (1000 h) liike-elämän palvelujen toimialalla 1995–2006

4. Epätyypilliset työsuhteet

Tässä tarkastelussa tyypillisiksi työsuhteiksi määritellään ne työsuhteet, jotka ovat sekä kokoaikaisia että toistaiseksi jatkuvia. Määritelmä on historiatiedon luoma ja varsin tiukka. Kaikki muut työsuhteet määritellään epätyypillisiksi. Epätyypillisiä työsuhteita ovat siis kaikki osa-aikaiset ja määräaikaiset työsuhteet. Artikkelissa ei puututa epätyypillisen työsuhteen syihin (onko työsuhde epätyypillinen työnantajälhtöisesti vai työntekijälhtöisesti, johtuuko se esimerkiksi työ- tai sosiaalilainsäädännöstä, kuten vuosiloma-, sairausloma-, äitiysloma- yms. sijaisuuksista jne.), vaan ilmiötä ja sen muutosta yli ajan kuvataan pelkästään tilastojen kautta. Taustaksi voidaan kuitenkin todeta, että esimerkiksi vuonna 2003 työvoimatutkimuksen mukaan osa-aikatyötä tehneistä 30 prosenttia olisi halunnut kokoaikatyötä, jos sellaista olisi ollut tarjolla ja määräaikaisessa työsuhteessa olevista 68 prosenttia olisi halunnut pysyvän työsuhteen.

Epätyypillisiä työsuhteita kuvataan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen vuosiaineiston valossa, ja kohteena ovat palkansaajien työsuhteet. Tarkasteltava ajanjakso kattaa kymmenvuotiskauden 1997–2006. Aiheen tarkastelu keskittyy Helsinkiin ja Helsingin seutuun, mutta vertailua muihin alueisiin tehdään myös jonkin verran. Epätyypillisten työsuhteiden esiintymistä seurataan kokonaisuuden lisäksi myös iän, sukupuolen ja toimialan mukaan. Jossain määrin tehdään vertailua myös kaikkien työsuhteiden ja alle vuoden kestäneiden työsuhteiden välillä.

Epätyypillisten työsuhteiden kehitys

Työsuhteet alueittain vuosina 1997–2006

Aikana 1997–2006 koko maassa palkansaajien työsuhteiden määrä kasvoi 283 000:lla. Näistä kaksi kolmanesta oli kokoaikaisia työsuhteita ja kolmannes osa-aikaisia. Kokoaikaisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista laski kolme prosenttiyksikköä ollen 86,5 prosenttia vuonna 2006. Tarkastelujaksolla osa-aikaisten työsuhteiden määrä kasvoi 50 prosenttia, kun taas kokoaikaisten työsuhteiden lisäys oli 11 prosenttia.

Taulukko 4.1 Palkansaajien työsuhteet koko maassa 1997 ja 2006 sekä määrän muutos 1997–2006

	Työsuhteet		Työsuhteet, %		Muutos 1997–2006		1997–2006 työsuhteiden muutoksen jakauma, %
	1997	2006	1997	2006	Abs	%	
Työsuhteet yhteensä	1 846 300	2 129 400	100.0	100.0	283 100	15.3	100.0
Kokoaikatyö yhteensä	1 653 500	1 841 000	89.6	86.5	187 500	11.3	66.2
Osa-aikatyö yhteensä	192 800	288 400	10.4	13.5	95 600	49.6	33.8
Jatkuva työ yhteensä	1 507 400	1 779 800	81.6	83.6	272 300	18.1	96.2
Määräaikainen työ yhteensä	336 000	348 200	18.2	16.4	12 100	3.6	4.3
Jatkuva kokoaikatyö	1 392 800	1 580 400	75.4	74.2	187 600	13.5	66.3
Epätyypillinen työ yhteensä	450 600	547 600	24.4	25.7	97 000	21.5	34.3
Määräaikainen kokoaikatyö	259 100	259 900	14.0	12.2	800	0.3	0.3
Jatkuva osa-aikatyö	114 600	199 400	6.2	9.4	84 700	73.9	29.9
Määräaikainen osa-aikatyö	76 900	88 300	4.2	4.1	11 400	14.8	4.0

Jatkuvien työsuhteiden osuus nousi 1997–2006 kaksi prosenttiyksikköä ollen 84 prosenttia vuonna 2006. Kun työsuhteiden kokonaismäärä kasvoi tarkastelujaksolla runsaat 15 prosenttia, jatkuvien työsuhteiden määrä kasvoi 18 prosenttia ja määräaikaiset työsuhteet alle neljä prosenttia. Jakson työsuhteiden määrän kasvusta 96 prosenttia oli työsuhteeltaan jatkuvia ja neljä prosenttia määräaikaisia.

Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista nousi jonkin verran aikana 1997–2006, ja niiden osuus oli vuonna 2006 runsas neljännes. Epätyypillisten työsuhteiden kasvuvauhti oli kuitenkin selvästi nopeampaa kuin tyypillisten työsuhteiden eli jatkuvan kokoaikatyön kasvunopeus. Erityisen voimakkaasti kasvoi jatkuvan osa-aikatyön osuus: kun tarkastelujakson työsuhteiden määrän kokonaismuutoksesta reilu kolman-

Taulukko 4.2 Palkansaajien työsuhteet Helsingin seudulla 1997 ja 2006 sekä määrän muutos 1997–2006

	Työsuhteet		Työsuhteet, %		Muutos 1997-2006		1997-2006 työsuhteiden muutoksen jakauma, %
	1997	2006	1997	2006	Abs	%	
Työsuhteet yhteensä	506 600	602 400	100.0	100.0	95 800	18.9	100.0
Kokoaikatyö yhteensä	458 000	516 500	90.4	85.7	58 500	12.8	61.0
Osa-aikatyö yhteensä	48 600	85 900	9.6	14.3	37 300	76.9	39.0
Jatkuva työ yhteensä	429 300	519 700	84.8	86.3	90 400	21.1	94.3
Määräaikainen työ yhteensä	76 500	82 200	15.1	13.6	5 700	7.5	6.0
Jatkuva kokoaikatyö	398 200	456 400	78.6	75.8	58 200	14.6	60.7
Epätyypillinen työ yhteensä	107 600	145 600	21.2	24.2	38 000	35.3	39.6
Määräaikainen kokoaikatyö	59 500	60 000	11.8	10.0	500	0.8	0.5
Jatkuva osa-aikatyö	31 100	63 400	6.1	10.5	32 200	103.5	33.6
Määräaikainen osa-aikatyö	16 900	22 200	3.3	3.7	5 200	31.0	5.5

Taulukko 4.3 Palkansaajien työsuhteet Helsingissä 1997 ja 2006 sekä määrän muutos 1997–2006

	Työsuhteet		Työsuhteet, %		Muutos 1997-2006		1997-2006 työsuhteiden muutoksen jakauma, %
	1997	2006	1997	2006	Abs	%	
Työsuhteet yhteensä	229 300	267 600	100	100	38 300	16.7	100.0
Kokoaikatyö yhteensä	206 000	225 300	89.8	84.2	19 200	9.3	50.2
Osa-aikatyö yhteensä	23 300	42 400	10.2	15.8	19 100	81.8	49.8
Jatkuva työ yhteensä	187 000	223 100	81.5	83.4	36 200	19.3	94.4
Määräaikainen työ yhteensä	41 900	44 100	18.3	16.5	2 200	5.3	5.8
Jatkuva kokoaikatyö	173 000	193 400	75.5	72.3	20 400	11.8	53.2
Epätyypillinen työ yhteensä	55 800	73 800	24.3	27.6	18 000	32.2	46.9
Määräaikainen kokoaikatyö	32 800	31 700	14.3	11.9	-1 100	- 3.4	-2.9
Jatkuva osa-aikatyö	13 900	29 700	6.1	11.1	15 800	113.2	41.2
Määräaikainen osa-aikatyö	9 100	12 400	3.9	4.6	3 300	36.7	8.7

nes eli 97 000 oli epätyypillisiä työsuhteita, näistä lähes 85 000 oli jatkuvia osa-aikatyösuhteita. Epätyypillisistä työsuhteista ehkä kiusallisin – määräaikainen osa-aikatyö – on todellisuutta neljälle prosentille palkansaajista.

Epätyypillisten työsuhteiden kasvuvauhti on tarkastelujaksona ollut Helsingissä ja Helsingin seudulla nopeampaa kuin koko maassa. Erityisesti jatkuvaa osa-aikatyötä tekevien määrä on yli kaksinkertaistunut Helsingissä ja Helsingin seudulla aikana 1997–2006. Tarkastelujakson työsuhteiden määrän kokonaiskasvusta oli epätyypillisiä työsuhteita Helsingissä 47 prosenttia ja Helsingin seudulla 40 prosenttia, kun osuus koko maassa oli 34 prosenttia.

Oheinen kuviosarja (Kuvio 4.1, s. 20) kuvaa epätyypillisten työsuhteiden rakenteellista kehitystä tarkasteltavana kymmenvuotiskautena. Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on lievästi noususuuntainen, ja Helsingissä näitä työsuhteita on suhteellisesti jonkin verran enemmän kuin maassa keskimäärin tai naapurikunnissa.

Epätyypillisistä työsuhteista määräaikaisten kokoaikatyösuhteiden osuus on laskusuunnassa, kun taas jatkuva osa-aikatyö on voimakkaasti kasvanut, erityisesti Helsingissä. Määräaikaisten osa-aikatyösuhteiden osuus on pysynyt kohtalaisen tasaisena, mutta aivan viime vuosina näiden työsuhteiden kasvuvauhti on ollut jonkin verran nopeampaa kuin työsuhteiden kasvu keskimäärin.

Kuviosarja 4.2 (s. 20) kuvaa erilaisten työsuhte- ja työaikamuotojen suhteellista kehitystä eri alueilla indeksillä mitaten. Tarkastelujakson alkuvuoden 1997 indeksi on 100. Aluekuvioiden profiilit ovat hyvin samantyyppiset, mutta muutosnopeuksissa löytyy eroja. Epätyypilliset työsuhteet ovat kasvaneet Helsingissä ja lähialueilla reilun 10 prosenttiyksikköä enemmän kuin maassa keskimäärin. Määräaikaisten kokoaikatyösuhteiden lukumäärä on pysynyt varsin vakaana, ja Helsingissä ne ovat jopa vähentyneet. Määräaikaisten osa-aikatyösuhteiden kasvu tuntuu keskittyneen pääkaupunkiseudulle, erityisesti Espooseen (kasvua 49 prosenttia) ja Helsinkiin (37 %). Vantaalla määräaikaisten osa-aikatyösuhteiden määrä ei juuri ole tarkastelujaksona muuttunut, ja seudun kehysalueella kasvua on ollut 20 prosenttia. Jatkuvat osa-aikatyösuhteet ovat määräl-

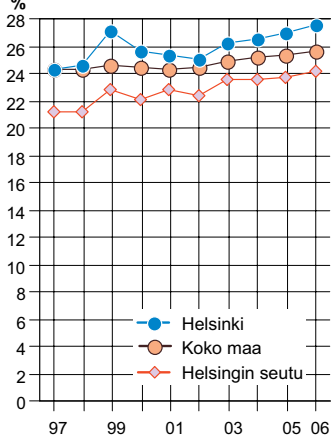
lisesti yli kaksinkertaistuneet Helsingissä ja naapurustossa, kun muussa osassa maata kehitys on ollut selvästi hitaampaa.

Kuten edellä todettiin, epätyypillisten työsuhteiden osuus on Helsingissä ja seudulla kasvusuunnassa. Helsingin seutu ei kuitenkaan ole profiloitunut nimenomaan epätyypillisiin työsuhteisiin, vaan ne ovat Helsingin seudun ulkopuolella selvästi yleisempiä kuin seudun sisällä.

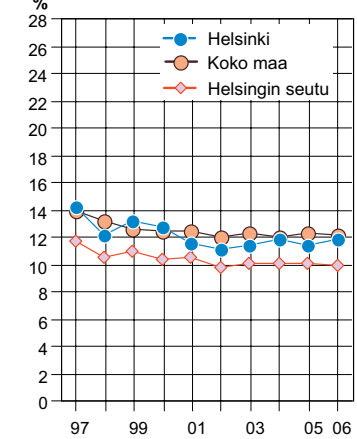
Kuvioissa 4.3 musta viiva kertoo kaikkien työsuhteiden osuuden koko maan työsuhteista eri alueilla. Helsingin seudulla epätyypillisten työsuhteiden osuus koko maan epätyypillisistä työsuhteista on pienempi kuin seudun kaikkien työsuhteiden osuus koko maan kaikista työsuhteista. Muualla maassa tilanne on tietenkin päinvastainen, eli epätyypilliset työpaikat ovat yleisempiä Helsingin seudun ulkopuolella kuin seudulla. Ainoastaan Helsingissä epätyypillisten työsuhteiden osuus on korkeampi kuin kokonaistyösuhdeosuus. Epätyypillisistä työsuhdemuodoista ainoastaan jatkuvan osa-aikatyön osuus on Helsingin seudulla ja pääkaupunkiseudun kaupungeissa korkeampi kuin keskimääräinen työsuhdeosuus, kaikki muut epätyypillisen työn muodot painottuvat Helsingin seudun ulkopuoliseen Suomeen.

Kuvio 4.1 Epätyypillisten työsuhteiden määrän kehitys eri alueilla 1997–2006

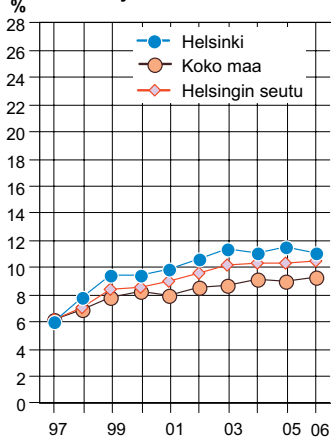
Kaikkien epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista 1997-2006

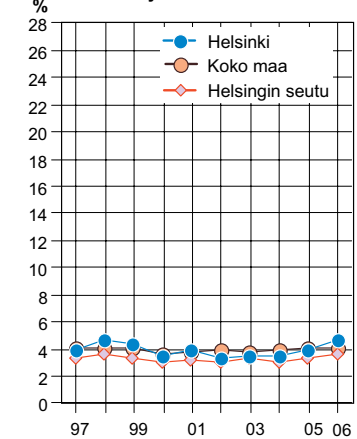
Määräaikaisten kokoaikatyösuhteiden osuus kaikista työsuhteista 1997-2006

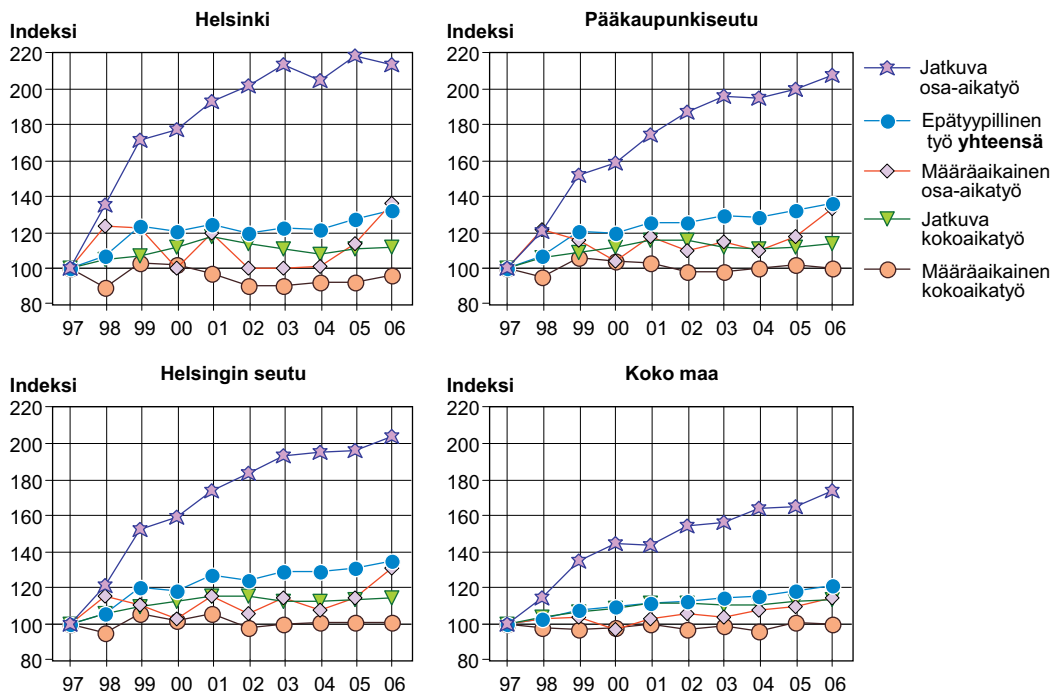
Jatkuvien osa-aikatyösuhteiden osuus kaikista työsuhteista 1997-2006

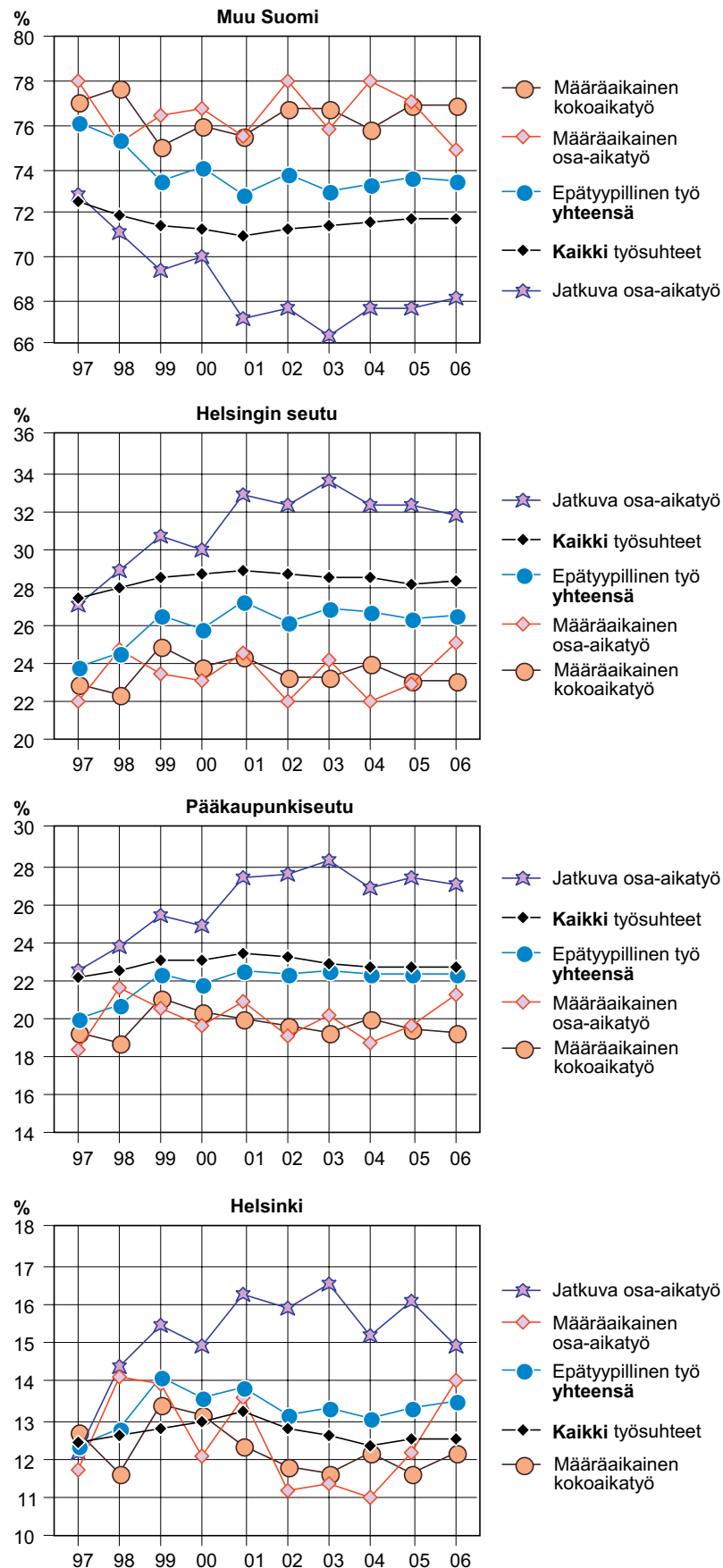
Määräaikaisten osa-aikatyösuhteiden osuus kaikista työsuhteista 1997-2006

Kuvio 4.2 Erilaisten työsuhteiden suhteellinen kehitys eri alueilla 1997–2006. Indeksi; 1997=100

Kuvio 4.3 Työsuhteiden osuus koko maan työsuhteista eri alueilla työsuhdemuodoittain 1997–2006

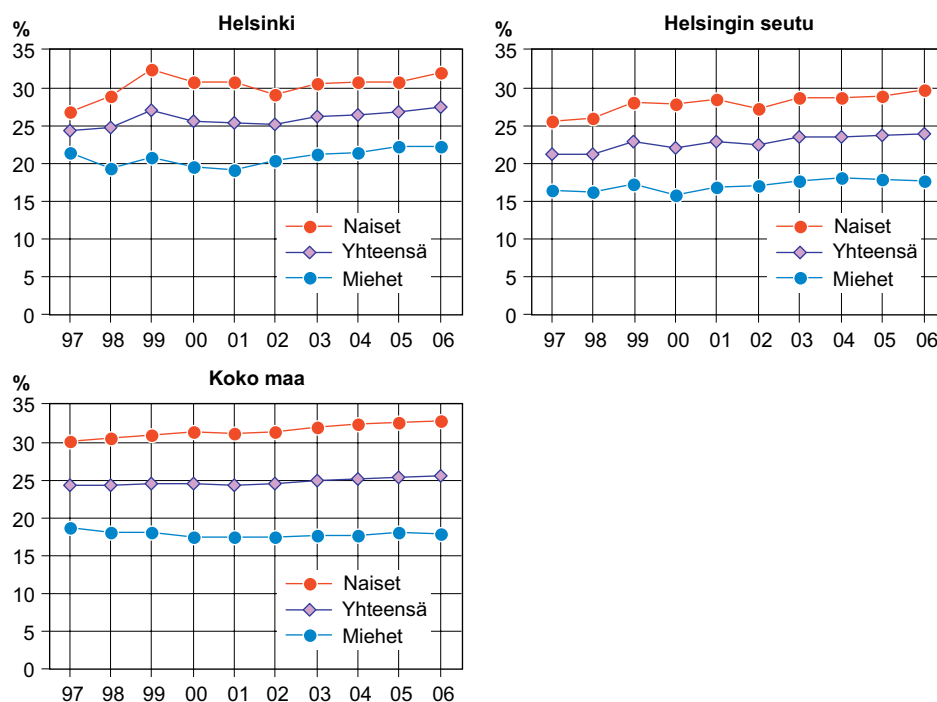

Muutokset iän mukaan ja sukupuolen mukaan alueittain

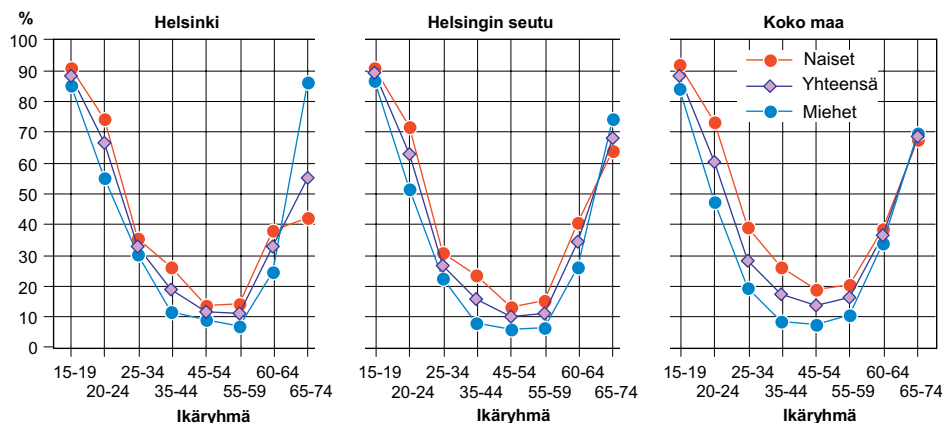
Epätyypilliset työsuhteet ovat selvästi yleisempiä naisilla kuin miehillä. Sukupuolten välinen ero on koko maassa korkeampi (15 prosenttiyksikköä vuonna 2006) kuin Helsingissä (10 prosenttiyksikköä) tai Helsingin seudulla (12 prosenttiyksikköä). Ero näyttää koko maassa kasvavan johtuen miesten osuuden pysymisestä kohtalaisen vakaana, kun taas naisilla epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on kasvussa. Helsingissä ja seudulla epätyypilliset työsuhteet ovat yleistyneet sekä miehillä että naisilla.

Epätyypillisten työsuhteiden yleisyys on sukupuolen lisäksi riippuvainen myös iästä. Vuonna 2006 nuorimista, 15–19-vuotiaista palkansaajista lähes yhdeksän kymmenestä oli epätyypillisessä työsuhteessa; tätä selittää luonnollisesti koululaisten ja opiskelijoiden työssäkäynti. Työvoimatutkimusaineistoon kuuluvat kaikki palkansaajat, myös opiskelijat, mikäli he olivat laskentahetkellä työssä. Iän karttuessa epätyypillisessä työssä olevien osuus laskee, ja 45–59-vuotiaista enää vajaat 15 prosentilla työsuhde on epätyypillinen koko maassa. Vanhimmissa ikäryhmissä osuudet taas nousevat. Helsingissä ja Helsingin seudulla osuudet ovat jonkin verran koko maata alhaisemmat, ja sukupuolten välinen ero on hieman pienempi lähes kaikissa ikäryhmissä. Helsingin

Kuvio 4.4 Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista eri alueilla 15–64-vuotiailla palkansaajilla aikana 1997–2006 sukupuolen mukaan

Kuvio 4.5 Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista ikäryhmittäin vuonna 2006 eri alueilla sukupuolen mukaan.

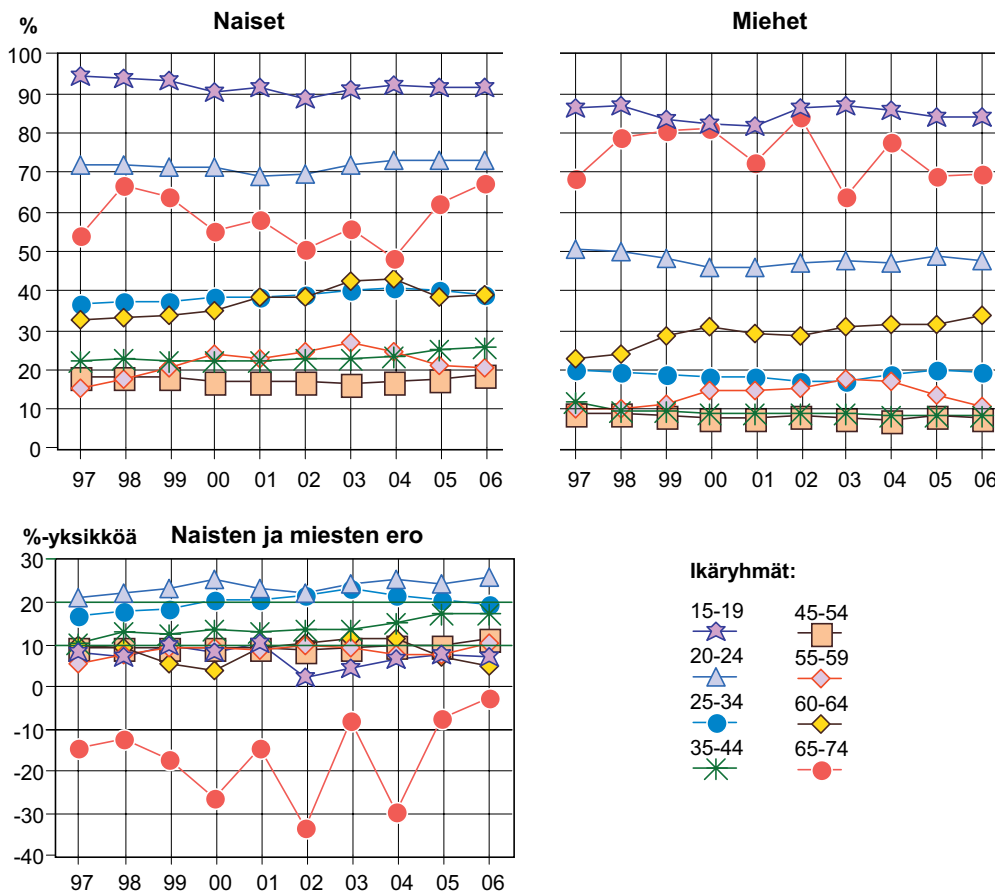

gissä 65–74-vuotiaiden ryhmässä miehillä epätyypillisten työsuhteiden osuus on varsin korkea ja naisilla taas matala, mutta tässä ikäryhmässä työssäkäynti alkaa olla jo harvinaista ja siten sattuman rooli korostuu otannassa ja vuosittaiset vaihtelut ovat melkoiset.

Työsuhteiden kehitys koko maassa iän ja sukupuolen mukaan

Epätyypillisten työsuhteiden yleisyys eri ikäryhmissä vaihtelee jonkin verran sukupuolen mukaan, mutta ikäprofiilit ovat pysyneet kohtalaisen vakaina tarkasteltavan kymmenen vuoden aikana. Epätyypillisten työsuhteiden osuus 15–19-vuotiailla naisilla on pysytellyt 90 prosentin päällä, kun taas miehillä osuus on ollut jonkin verran alhaisempi. Seitsemällä kymmenestä 20–24-vuotiaasta palkansaajanaisestä työsuhde on epätyypillinen, kun samanikäisillä miehillä osuus on vain puolet. Nuorimmilla palkansaajilla epätyypillinen työsuhde on siis tyyppillistä. Edelleen, 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä epätyypillisten työsuhteiden osuus on naisilla kaksinkertainen miehiin verrattuna. Ainoastaan yli 65-vuotiaiden ryhmässä epätyypillinen työ on miehillä yleisempää kuin naisilla. Jatkuva kokoaikatyö on siis miehillä selvästi naisia yleisempää, ja miehet myös päätyvät jatkuviin vakinaisiin työsuhteisiin naisia nuorempina.

Kuvio 4.6 Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista iän ja sukupuolen mukaan koko maassa aikana 1997–2006

Katsotaan vielä epätyypillisen työn eri muotoja iän ja sukupuolen mukaan (Kuvio 4.7, s.24).

Määräaikainen kokoaikatyö näyttää naisilla profiloituvan voimakkaimmin 20–24-vuotiaisiin, 15–19-vuotiaisiin ja 25–34-vuotiaisiin, miehillä puolestaan 15–19-vuotiaisiin ja 20–24-vuotiaisiin.

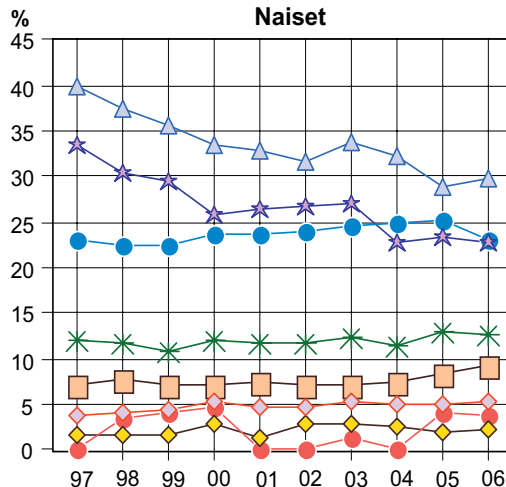
Jatkuva osa-aikatyö on tyyppillistä yli 65-vuotiaille, 15–19-vuotiaille ja 60–64-vuotiaille. Vanhemmilla ikäryhmillä korkeita osuuksia osaltaan selittää osa-aika-eläkkeen suosio.

Määräaikainen osa-aikatyö on tyyppillistä nuorimmille ikäryhmille ja kaikkein vanhimmille. Esimerkiksi koko maassa vuonna 2006 kaikista 15–19-vuotiaista palkkaa saavista naisista lähes 30 prosenttia teki määräaikaista osa-aikatyötä ja 20–24-vuotiaistakin 16 prosenttia. Miehillä vastaavat osuudet olivat 21 ja 8 prosenttia. Kaikista palkansaajista määräaikaista osa-aikatyötä teki vain neljä prosenttia vuonna 2006.

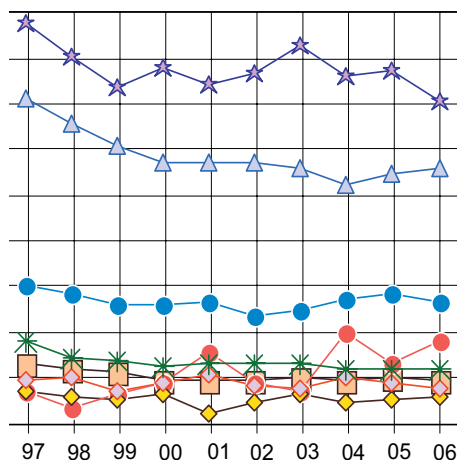
Kuvio 4.7 Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista iän ja sukupuolen mukaan työsuhdemuodoittain koko maassa 1997–2006

MÄÄRÄAIKAINEN KOKOAIKATYÖ

Naiset

Miehet

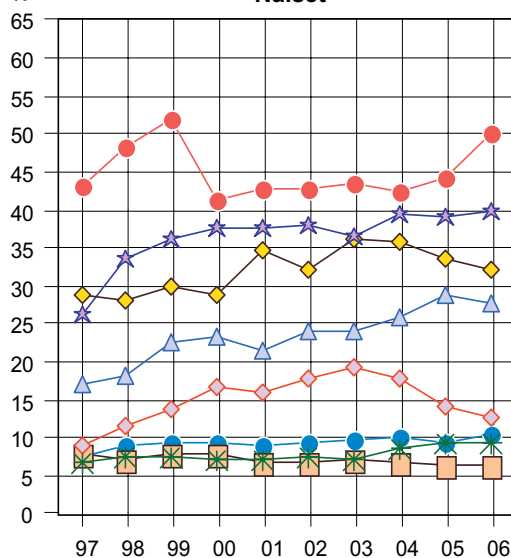

Ikäryhmät:

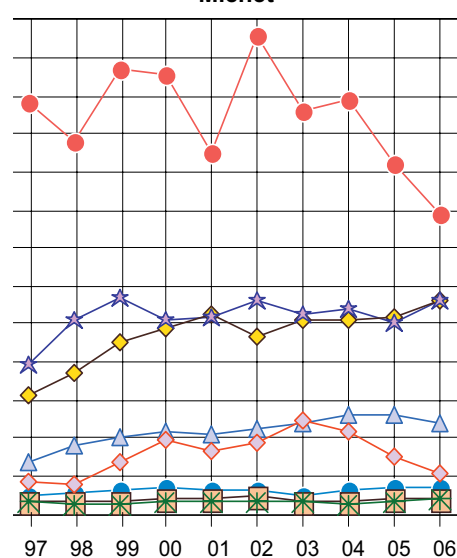
- 15-19
- 20-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55-59
- 60-64
- 65-74

JATKUVA OSA-AIKATYÖ

Naiset

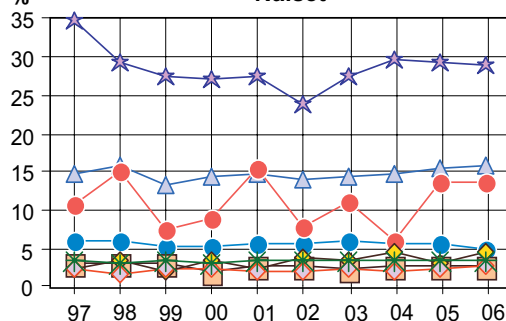

Miehet

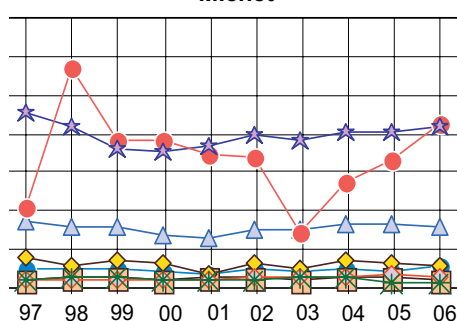

MÄÄRÄAIKAINEN OSA-AIKATYÖ

Naiset

Miehet

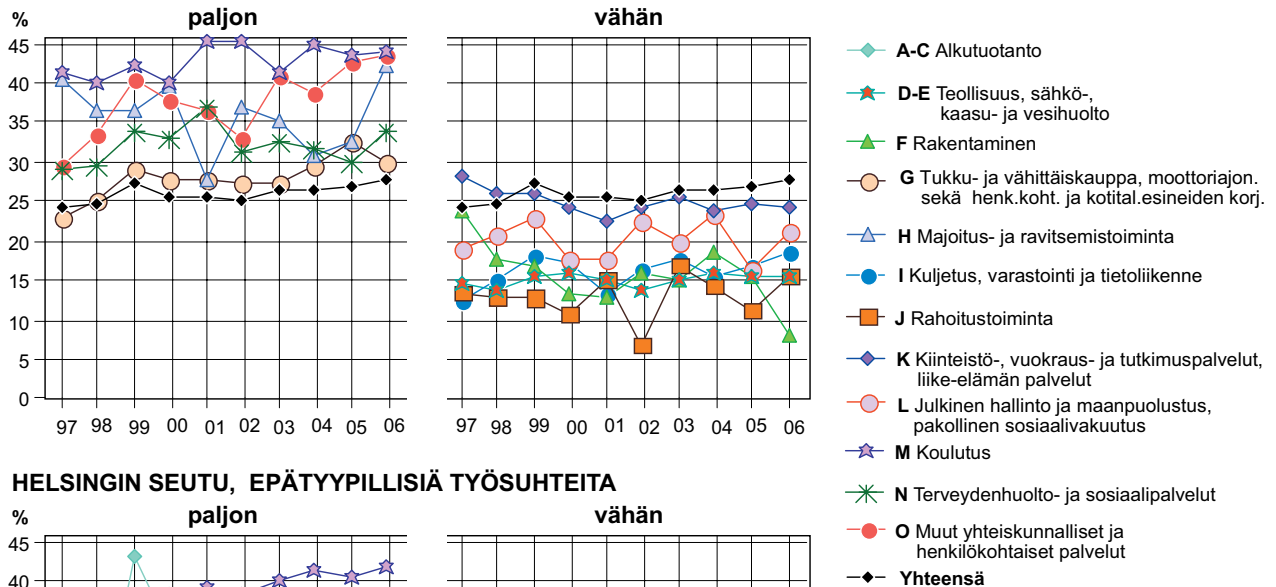

Työsuhteiden yleisyys toimialoittain

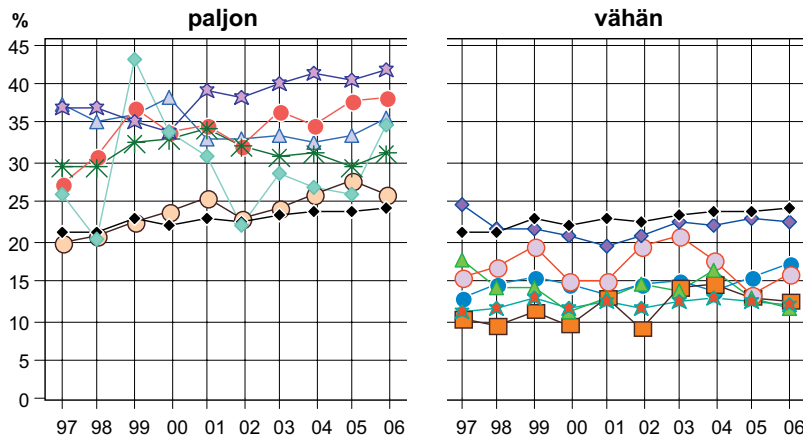
Katsotaan seuraavaksi, kuinka epätyypillisten työsuhteiden yleisyys on kehittynyt eri toimialoilla. Kuviossa 4.8 kuvataan toimialoittaista kehitystä Helsingissä, Helsingin seudulla ja koko maassa. Aluekuviot on jaettu kahtia siten, että vasemmanpuoleisessa kuvassa esitetään ne toimialat, joilla epätyypillisiä työsuhteita on keskimää-

Kuvio 4.8 Epätyyppillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista toimialoittain eri alueilla aikana 1997–2006

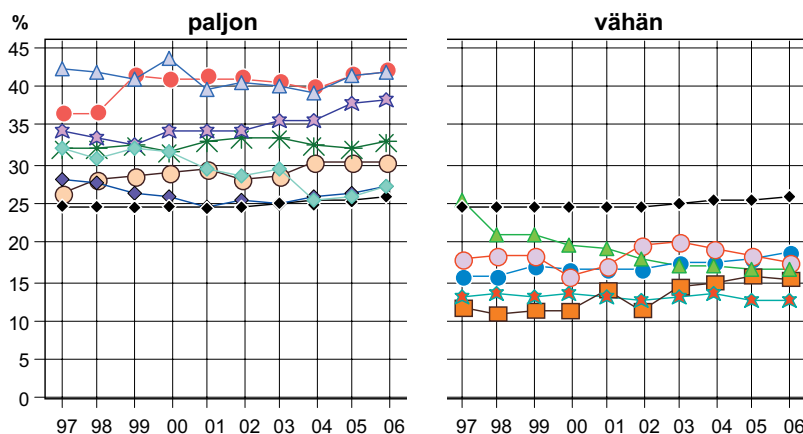
HELSINKI, EPÄTYYPILLISIÄ TYÖSUHTEITA

HELSINGIN SEUTU, EPÄTYYPILLISIÄ TYÖSUHTEITA

KOKO MAA, EPÄTYYPILLISIÄ TYÖSUHTEITA

räistä enemmän ja oikeanpuoleisessa ne toimialat, joilla epätyyppillisten työsuhteiden osuus on alle alueen keskiarvon.

Helsingissä epätyyppillisiä työsuhteita on erityisen paljon koulutuksessa, muissa yhteiskunnallisissa ja henkilökohtaisissa palveluissa sekä vuonna 2006 osuutta voimakkaasti kasvattaneessa majoitus- ja ravitsemistoinnissa. Vuonna 2006 näiden toimialojen kaikista työsuhteista 42–44 prosenttia oli epätyyppillisiä, kun vastaava osuus kaupungissa keskimäärin oli 28 prosenttia. Koulutuksen toimialan epätyyppillisistä työsuhteista lähes 60 prosenttia on määräaikaista kokoaikatyöpaikkoja kuten opettajien sijaisuuksia, vajaa viidennes jatkuvia osa-aikatyösuhteita ja runsas viidennes määräaikaista osa-aikatyöpaikkoja. Muissa yhteiskunnallisissa ja henkilökohtaisissa palveluissa epätyyppillisistä työsuhteista runsas puolet on määräaikaista kokoaikatyösuhteita,

kolmannes jatkuvia osa-aikaisia ja noin 15 prosenttia määräaikaista osa-aikaisia työsuhteita. Majoitus- ja ravitsemistoimialalla puolestaan epätyypillisissä työsuhteissa korostuu jatkuva osa-aikatyö, jonka osuus on yli 70 prosenttia. Määräaikaista osa-aikatöitä on viidennes ja määräaikaista kokoaikatöitä alle 10 prosenttia toimialan kaikista epätyypillisistä työsuhteista.

Helsingissä myös terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa sekä kaupan toimialalla on keskimääräistä enemmän epätyypillisiä työsuhteita. Terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluiden toimialalla epätyypillisissä työsuhteissa korostuvat tavanomaista voimakkaammin määräaikaisten kokoaikatyösuhteet ja tavallista vähemmän jatkuvat osa-aikaisten työt. Kaupan alalla puolestaan epätyypilliset työsuhteet ovat selvästi tavanomaista yleisemmin jatkuvia osa-aikatyösuhteita, ja määräaikaisten kokoaikatyösuhteiden osuus on vain puolet keskimääräisestä.

Epätyypillisiä työsuhteita on Helsingissä selvästi tavanomaista vähemmän rahoitustoiminnassa, teollisuudessa, rakentamisessa ja kuljetuksessa. Rahoitustoiminnassa epätyypillisissä työsuhteissa painottuu voimakkaasti määräaikaisten osa-aikatyö, joita on kaikista epätyypillisistä työsuhteista kolmannes – kaksinkertainen määrä tavanomaiseen verrattuna. Teollisuudessa epätyypilliset työsuhteet ovat keskimääräistä yleisemmin määräaikaista kokoaikaisia työsuhteita, ja osa-aikaisia, etenkin määräaikaista osa-aikatyösuhteita on selvästi tavallista vähemmän. Helsingissä rakentamisen toimialalla epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on tarkasteluaikana pienentynyt selvästi, etenkin vuosina 2005–2006. Kun vuonna 1997 toimialalla epätyypillisiä työsuhteita oli saman verran kuin Helsingissä keskimäärin, vuonna 2006 osuus oli alle 30 prosenttia kaupungin keskiarvosta. Osaltaan tätä saattaa selittää ulkomailta, etenkin Virosta tuleva työvoima, joka on korvannut kotimaista epätyypillisessä työsuhteessa olevaa työvoimaa. Ulkomailta täällä työssä käyvät eivät ole mukana Työvoimatutkimuksen otoksessa. Teollisuudessa epätyypilliset työsuhteet ovat selvästi tavallista yleisemmin määräaikaista kokoaikatyöpaikkoja. Kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen toimialalla epätyypillisessä työssä painottuu hieman keskimääräistä voimakkaammin osa-aikaisten työsuhteiden osuus.

Epätyypillisten työsuhteiden yleisyys eri toimialoilla on Helsingin seudulla ja koko maassa hyvin samankaltainen kuin Helsingissäkin. Koko maan kuvioissa näkyy suuresta havaintomäärästä johtuen selvemmin epätyypillisten työsuhteiden keskimääräistä voimakkaampi kasvu koulutuksen ja muiden yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen toimialoilla sekä varsin voimakas väheneminen rakennustoiminnassa.

Epätyypillisissä työsuhteissa toimivat

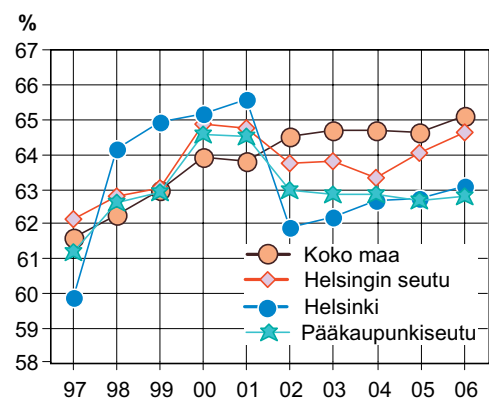
Edellä on kuvattu palkansaajien epätyypillisten työsuhteiden osuutta kaikista työsuhteista eri väestöryhmissä ja toimialoilla. Katsotaan seuraavaksi, ketkä epätyypillisiä työsuhteita tekevät ja mille toimialoille epätyypilliset työsuhteet sijoittuvat.

Edellä todettiin, että palkansaajien kaikista työsuhteista oli vuonna 2006 epätyypillisiä 24–28 prosenttia alueesta riippuen. Epätyypillistä työtä tekevistä selvästi suurempi osa on naisia kuin miehiä. Koko maassa naisten osuus on tasaisesti kasvanut ollen vuonna 2006 noin 65 prosenttia. Helsingissä ja seudulla naisten osuus kaikista epätyypillisistä työsuhteista oli tarkastelujakson alkupuolella korkeampi kuin koko maassa, mutta vuonna 2002 naisten osuus täällä laski alle koko maan keskiarvon.

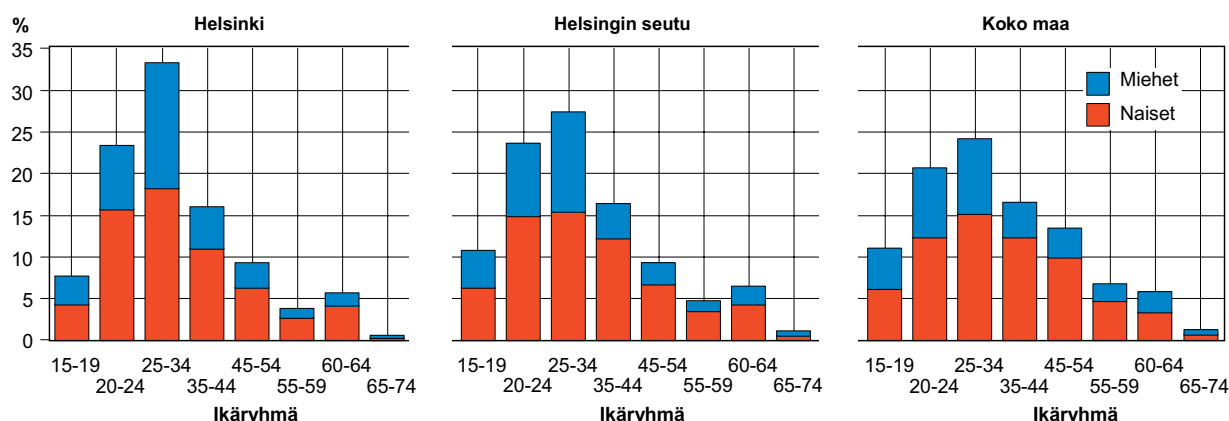
Epätyypillisiä työsuhteita tekevät huomattavassa määrin nuoret, joiden osuus kaikista palkansaajista on muutoin alhainen. Esimerkiksi alle 25-vuotiaiden osuus koko maan palkansaajista oli vuonna 2006 noin 12 prosenttia, mutta tuon ikäiset tekivät kaikista epätyypillisistä töistä 32 prosenttia. Vastaavasti puolet kaikista palkansaajista oli 35–54-vuotiaita, mutta epätyypillisissä työsuhteissa olevista saman ikäisiä oli 30 prosenttia.

Alueellisesti vertaillen Helsingissä ja myös Helsingin seudulla epätyypillistä työtä tekevien joukossa painottuu 25–34-vuotiaiden ja myös 20–24-vuotiaiden ikäryhmä koko maahan verrattuna. Koko maassa puolestaan 45–54-vuotiaita ja 55–59-vuotiaita on epätyypillistä työtä tekevien joukossa suhteellisesti enemmän kuin Helsingissä tai Helsingin seudulla.

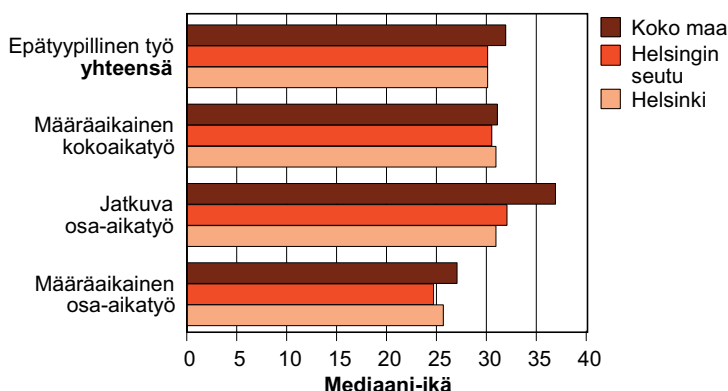
Kuvio 4.9 Naisten osuus kaikista epätyypillisistä työsuhteista 1997–2006 eri alueilla.

Kuvio 4.10 Epätyypillisten työsuhteiden jakauma iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2006 eri alueilla. Osuus alueen kaikista epätyypillisistä työsuhteista.

Kuvio 4.11 Työntekijöiden mediaani-ikä työsuhteen muodon mukaan eri alueilla vuonna 2006

Epätyypillistä työtä tekevien ikä vaihtelee myös työsuhtemuodon mukaan. Jatkuva osa-aikatyötä tekevät ovat jonkin verran vanhempia ja määräaikaista osa-aikatyötä tekevät nuorempia kuin epätyypillistä työtä tekevät keskimäärin. Jatkuva osa-aikatyötä tekevillä ryhmän sisäinen ikärakenne on selvästi tasaisempi kuin muissa työsuhtemuodoissa.

Helsingissä ja Helsingin seudulla epätyypillistä työtä tekevät ovat jonkin verran nuorempia kuin maassa keskimäärin kaikissa työsuhtemuodoissa.

Toimialojen mukaan tarkasteltuna epätyypilliset työsuhteet ovat painottuneet terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluihin, liike-elämän palveluihin ja kauppaan. Helsingissä näihin kolmeen toimialaan on

sijoittunut 48 prosenttia kaikista epätyypillisistä työsuhteista. Helsingin seudulla vastaava osuus on 51 prosenttia ja koko maassa 48 prosenttia. Erityisen vähän epätyypillisiä työsuhteita on kohdistunut alkutuotantoon, rakentamiseen ja rahoitustoimintaan.

Sukupuolijakauma on varsin tasainen teollisuudessa ja liike-elämän palveluissa, miehiä on enemmän vain rakennustoiminnassa ja alkutuotannossa.

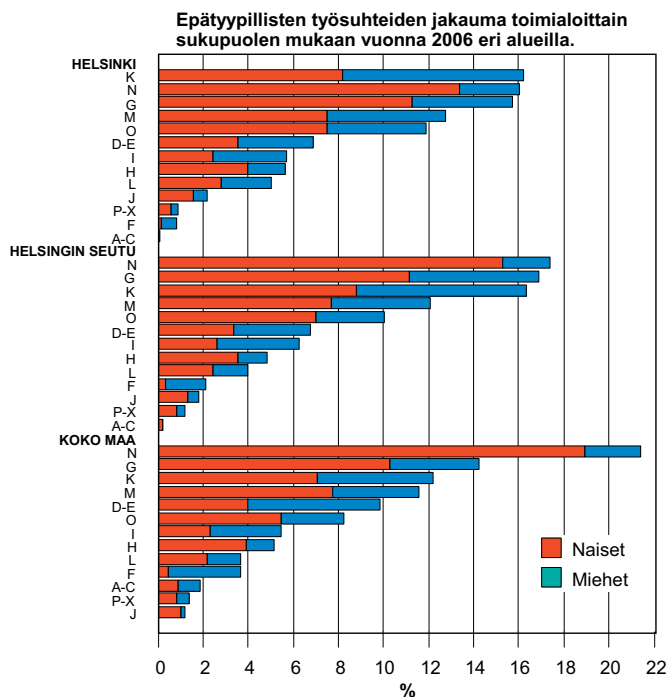
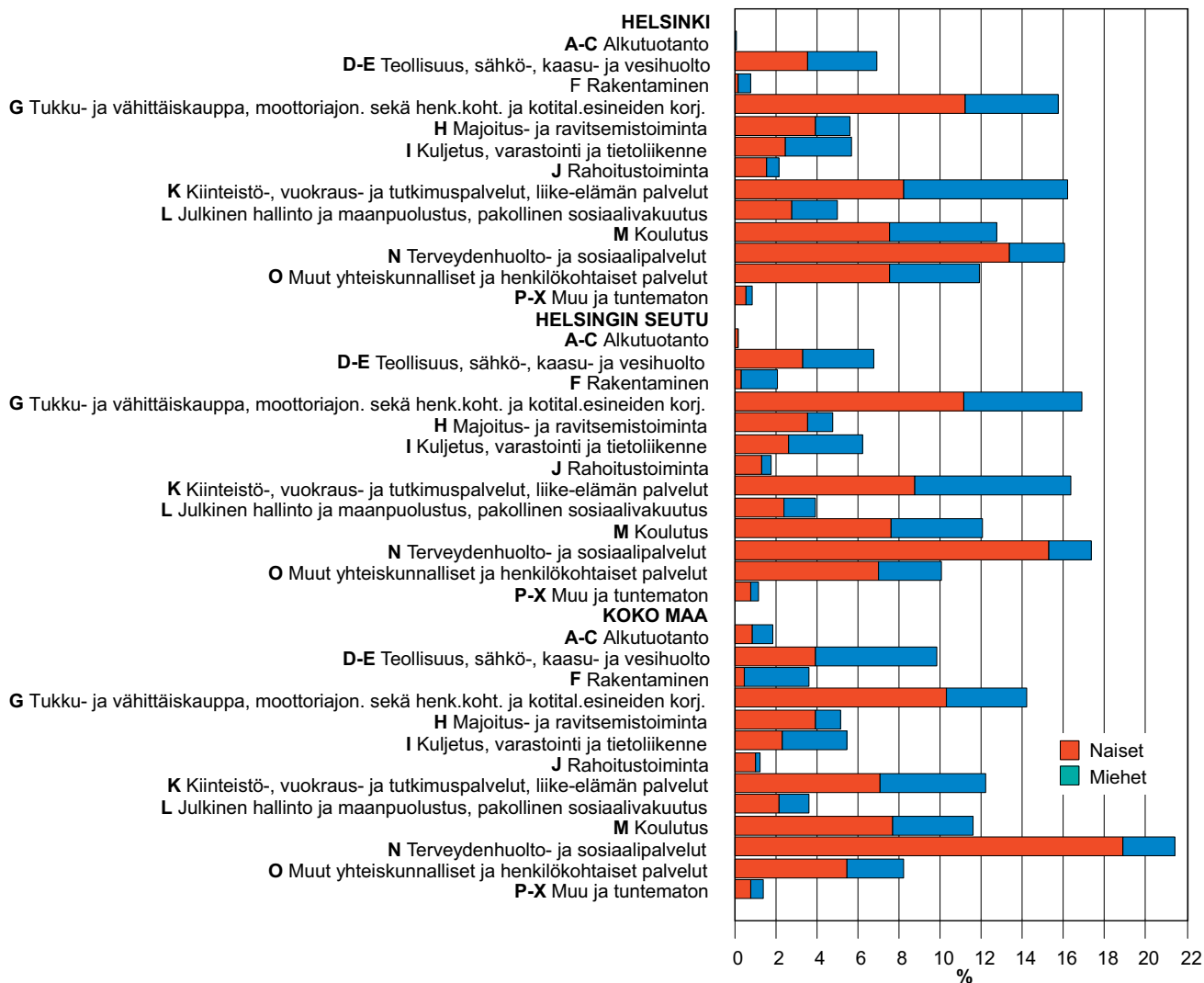
Alueellisesti katsottuna epätyypillisiä työsuhteita on koko maassa sijoittunut selvästi enemmän terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin sekä teollisuuteen kuin Helsingissä tai Helsingin seudulla. Päinvastainen tilanne on puolestaan mm. kaupan ja liike-elämän palveluiden aloilla.

Epätyypilliset työsuhteet alle vuoden kestäneissä työsuhteissa

Katsotaan seuraavaksi alle vuoden kestäneitä työsuhteita ja vertaillaan niitä kaikkiin työsuhteisiin. Alle vuoden kestäneiden työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on liikkunut 20 prosentin tuntumassa. Osuus on Helsingissä ja Helsingin seudulla jonkin verran korkeampi kuin koko maassa.

Tyypillistä työtä tekevistä eli jatkuvaa kokoaikatyötä tekevistä vain yhdellä kymmenestä työsuhde on kestänyt alle vuoden kun taas epätyypillistä työtä tekevistä joka toisella työsuhde on kestänyt alle vuoden. Epätyypillisessä työsuhteessa olevilla alle vuoden kestäneiden työsuhteiden osuus on laskenut tarkasteluajana, mikä kertoo epätyypillisten työsuhteiden keston pitenemisestä. Epätyypillisistä työsuhtemuodoista eniten alle vuoden kestäneitä työsuhteita on – nimensä mukaisesti – määräaikaissa työsuhteissa olevilla, määräaikai-

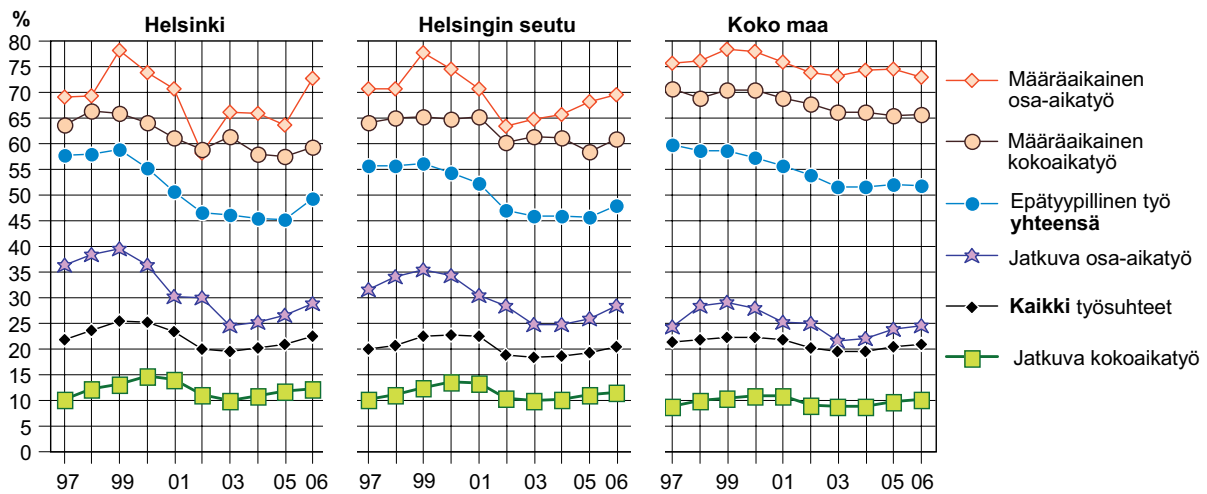
Kuvio 4.12 Epätyypillisten työsuhteiden jakauma toimialoittain sukupuolen mukaan vuonna 2006 eri alueilla

sessä osa-aikatyössä jonkin verran enemmän kuin määräaikaissä koko-aikatyössä. Sen sijaan jatkuissa osa-aikatyösuhteissa työsuhteet näyttävät olevan pisimmät epätyypillisten työsuhteiden joukossa. Esimerkiksi vuonna 2006 Helsingissä ja Helsingin seudulla jatkuvaa osa-aikatyötä tekevistä vajaalla 30 prosentilla työsuhte oli kestänyt alle vuoden ja koko maassa 25 prosentilla. Etenkin koko maassa jatkuvaa osa-aikatyötä tekeillä lyhyiden työsuhteiden osuus lähentelee kaikkien työsuhteiden keskiarvoa. Pitkät työsuhteet jatkuvassa osa-aikaissä työssä saattavat viitata siihen, että työsuhtemuoto on mieluisa sekä työntekijälle että työnantajalle.

Viime vuosina lyhyiden työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on hieman kasvanut sekä tyypillisissä että epätyypillisissä työsuhteissa Helsingissä ja Helsingin seudulla, mutta koko maassa ei vastaavaa ole samassa määrin havaittavissa.

Kuvio 4.13 Alle vuoden kestäneiden työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista työsuhtemuodon mukaan eri alueilla 1997–2006

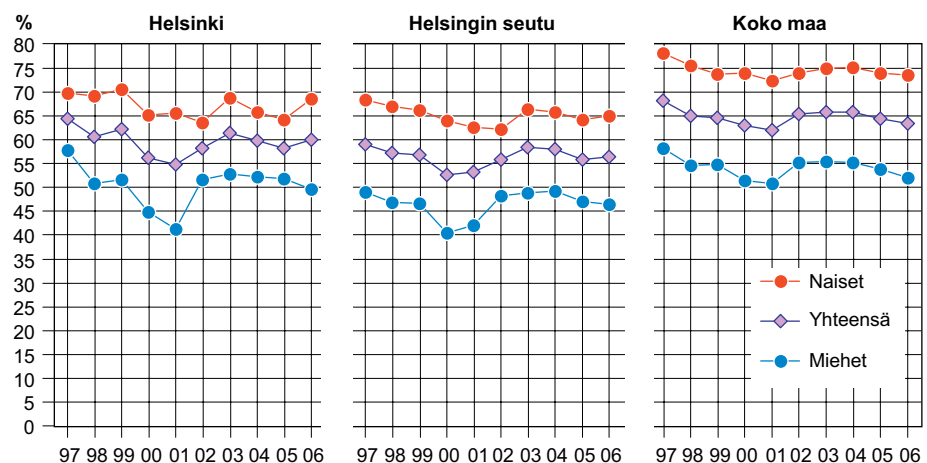

Kehitys iän ja sukupuolen mukaan

Alle vuoden kestäneissä työsuhteissa epätyypillisten työsuhteiden osuus on luonnollisesti selvästi korkeampi kuin kaikissa työsuhteissa. Pysyvässäkin työsuhteissa on usein muutaman kuukauden koeaika ja vakinaistaminen tapahtuu vasta sen jälkeen. Epätyypillisten työsuhteiden osuus alle vuoden kestäneissä työsuhteissa on Helsingissä liikkunut 60 prosentin tuntumassa, Helsingin seudulla hieman sen alle ja koko maassa jonkin verran 60 prosentin yläpuolella. Kuten edellä todettiin, kaikissa työsuhteissa epätyypillisten työsuhteiden osuus on vaihdellut 25 prosentin tuntumassa.

Kuten kaikissa työsuhteissa, myös alle vuoden kestäneissä työsuhteissa epätyypillinen työsuhte on naisilla selvästi yleisempi kuin miehillä eron ollessa 20 prosenttiyksikön tuntumassa (Kuvio 4.14). Kun kaikissa työsuhteissa epätyypillisten työsuhteiden osuus oli lievästi nouseva, vastaavaa kehitystä ei ole havaittavissa alle vuoden kestäneissä työsuhteissa. Etenkin koko maan tilanteessa epätyypillisten työsuhteiden osuus

Kuvio 4.14 Alle vuoden kestäneiden epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista alle vuoden kestäneistä työsuhteista eri alueilla 15–64-vuotiailla palkansaajilla 1997–2006 sukupuolen mukaan

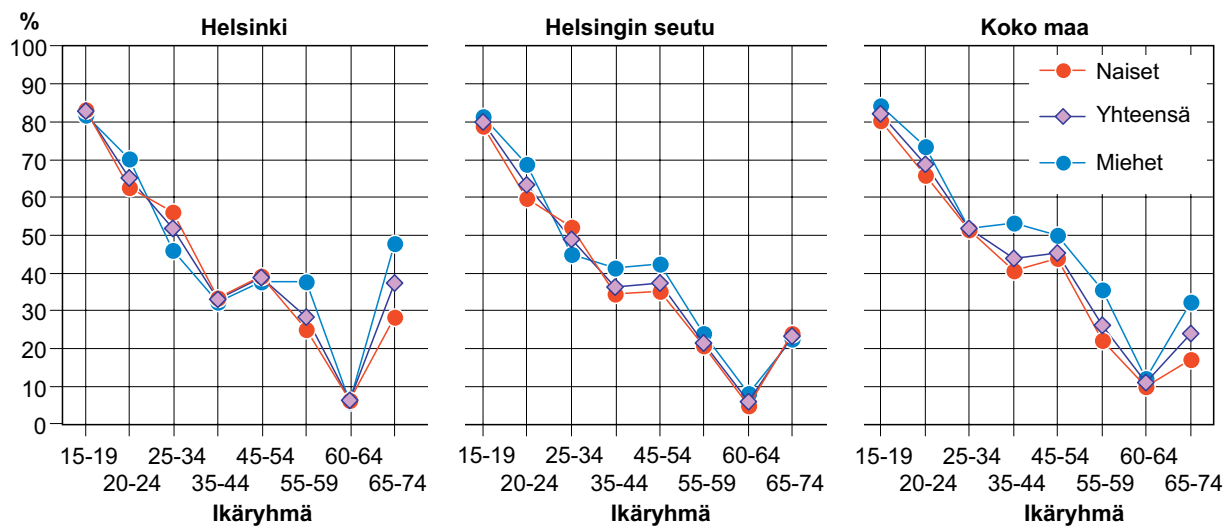

alle vuoden kestäneistä työsuhteista on jopa loivasti laskeva. Epätyypillisten työsuhteiden osuuden loiva kasvu keskittyy siis yli vuoden kestäneisiin työsuhteisiin.

Kuviosarja 4.15 kuvaa lyhyiden työsuhteiden osuutta kaikista epätyypillisistä työsuhteista iän ja sukupuolen mukaan vuonna 2006. Iän karttuessa epätyypillisten työsuhteiden kesto pitenee samalla kun epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista vähenee. Kun 15–19-vuotiailla epätyypillisissä työsuhteissa olleilla kahdeksalla kymmenestä työsuhde on kestänyt alle vuoden, 60–64-vuotiailla enää 10 prosentilla epätyypillinen työsuhde on kestänyt alle vuoden. Yli 65-vuotiailla lyhyiden työsuhteiden osuus epätyypillisessä työssä kääntyy taas nousuun.

Sukupuolten väliset erot eri ikäryhmissä ovat varsin pienet, samoin alueelliset erot. Vuonna 2006 ikäryhmässä 45–54-vuotiaat lyhyiden työsuhteiden osuus kaikista epätyypillisistä työsuhteista nousi hieman nuorempaan ikäryhmään verrattuna, mikä tässä tapauksessa johtui määräaikaisen kokoaikatyön kasvusta. Vuosittaisia eroja jonkin verran esiintyy, mutta pääasiassa muiltakin vuosilta piirretyt kuviot ovat profiililtaan samanlaisia, eli iän karttuessa lyhyiden työsuhteiden osuus kaikista epätyypillisistä työsuhteista alenee aivan vanhimpia lukuun ottamatta.

Kuvio 4.15 Alle vuoden kestäneiden epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista epätyypillisistä työsuhteista ikäryhmittäin vuonna 2006 eri alueilla sukupuolen mukaan.

Muutokset toimialoittain

Kun katsotaan alle vuoden kestäneiden epätyypillisten työsuhteiden jakaumaa toimialoittain, piirtyy varsin samanlainen kuva kuin edellä kaikkien epätyypillisten työsuhteidenkin osalta. Lyhyissä, alle vuoden kestäneissä työsuhteissa epätyypillisiä työsuhteita löytyy keskimääräistä enemmän mm. koulutuksen, muiden yhteiskunnallisten ja henkilökohtaisten palvelujen, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen, julkisen hallinnon, majoitus- ja ravitsemistoiminnan, kaupan sekä liike-elämän palvelujen toimialoilta. Tavallista harvinaisempaa epätyypillinen työ alle vuoden kestäneissä työsuhteissa on ollut rakentamisen, kuljetuksen, varastoinnin ja tietoliikenteen sekä rahoitustoiminnan aloilla.

Yhteenvedo

Työpaikat ja elinkeinorakenne

Vuonna 2006 Helsingissä oli 395 000 työpaikkaa, mikä oli 3,6 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työpaikkamäärä lisääntyi Helsingissä nopeammin kuin koko Helsingin seudulla ja koko maassa keskimäärin. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta saatavat tehtyjä työtunteja koskevat tiedot ennakoivat kasvun jatkuvan myös vuoden 2007 toisella neljänneksellä.

Helsingin elinkeinorakenne on hyvin palveluvaltainen. Työpaikkojen toimialoittaisessa erikoistumisprofiilissa korostuvat pitkälle erikoistuneet palvelualat, jotka korostuneesti lukeutuvat informaatiosektorin palvelu- ja sisältötuotantoaloihin. Viimeaikainen ripeä työpaikkamäärän kasvu perustuu erityisesti tietosektorin vahvaan kasvuun. Vuonna 2006 informaatiosektorin työpaikkamäärä kasvoi 12 prosentilla edellisestä vuodesta. Vastaavasti muilla toimialoilla työpaikkamäärä kasvoi kahdella prosentilla.

Työllisyys ja työttömyys

Vuonna 2006 Helsingin työllisyysaste oli 74,4 prosenttia ja pääkaupunkiseudun 74,8 prosenttia. Yhä suurempi avointen työpaikkojen määrä ennakoi työllisyyskehityksen jatkuvan hyvänä edelleen. Pääkaupunkiseudulla sosiaali- ja terveydenhoitoaloilla koetaan jo rekrytointiongelmia.

Vuoden 2007 toukokuussa Helsingissä oli edelleen yli 20 000 työtöntä työnhakijaa. Työttömyys alenee kuitenkin rivakasti. Nuorten työttömien määrät ovat pudonneet varsin vaikuttavasti vuosina 2005–2007. Myös ikääntyvien työttömien määrä on kääntynyt selvään laskuun. Helsingin työttömyyden rakenteessa työttömyyden pitkittyminen on koettu suurena ongelmana. Työttömyyden pitkittymiseen on kuitenkin saatu jonkinasteinen piste. Pitkäaikaistyöttömien määrät alenevat kuukausittain reilusti ja varsinkin nuoremmat pitkäaikaisyöttömät ovat päässeet osallisiksi parantuneeseen työllisyyskehitykseen. Työvoimapolitiittiset toimenpiteet vaikuttavat myös yhä tehokkaammin katkaisten työttömyyden pitkittymistä.

Pendelöinti ja ikärakenne

Työvoimatutkimuksen avulla tehdyt tarkastelut osoittivat, että Helsingin elinkeinoelämän vaihtelut ulottuvat laajemmallekin seudulle. Työpaikkakato Helsingissä vuoden 2001 jälkeen oli noin 17 000, mikä vähensi pendelöintiä muualta pääkaupunkiseudulta noin 9 000 hengen verran. Helsinkiläiset sitä vastoin lisäsivät työssäkäyntiään naapurikunnissa sekä taloustaantumasta uuden kasvun ajan. Ikärakenteiden analyysi osoitti, että nuoret joutuvat joustamaan työpaikkakehityksen käännteisiin nopeammin kuin työvoiman vanhempi osa. Jousito tapahtuu paljolti opiskelun suuntaan. Nyt uusi työllistyminen on jälleen alentanut kaikkien työssäkävien keski-ikää.

Työtuntien avulla tehty toimialoittainen analyysi osoitti, että jo entuudestaankin Helsingin suurimmaksi kasvanut toimiala liike-elämän palvelut on jatkanut pienen pysähdyksen jälkeen kasvuaan. Myös teollisuus ja rahoitustoiminta ovat nousseet vahvistamaan työllisyyttä.

Epätyypilliset työsuhteet

Tässä tarkastelussa tyypillisiksi työsuhteiksi määritellään ne työsuhteet, jotka ovat sekä kokoaikaisia että toistaiseksi jatkuvia. Kaikki muut palkansaajien työsuhdemuodot ovat epätyypillisiä. Epätyypillisten työsuhteiden yleisyydestä ei ole aiemmin saatu näin tarkkaa tilastotietoa Helsingin osalta.

Epätyypillisten työsuhteiden kehitys 1997–2006

Epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista nousi jonkin verran aikana 1997–2006, ja niiden osuus oli vuonna 2006 alueesta riippuen 24–28 prosenttia. Helsingissä näitä työsuhteita on suhteellisesti jonkin verran enemmän kuin maassa keskimäärin tai naapurikunnissa. Epätyypillisten työsuhteiden kasvuvauhti on tarkastelujaksona ollut Helsingissä ja Helsingin seudulla nopeampaa kuin koko maassa. Erityisesti jatkuvaa osa-aikatyötä tekevien määrä on yli kaksinkertaistunut Helsingissä ja Helsingin seudulla aikana 1997–2006. Tarkastelujakson työsuhteiden määrän kokonaiskasvusta oli epätyypillisiä työsuhteita Helsingissä 47 prosenttia ja Helsingin seudulla 40 prosenttia, kun osuus koko maassa oli 34 prosenttia.

Epätyypillisistä työsuhteista määräaikaisten kokoaikatyösuhteiden osuus on laskusuunnassa, kun taas jatkuva osa-aikatyö on voimakkaasti kasvanut, erityisesti Helsingissä.

Helsingin seutu ei kuitenkaan ole profiloitunut nimenomaan epätyypillisiin työsuhteisiin, vaan ne ovat Helsingin seudun ulkopuolella selvästi yleisempiä kuin seudun sisällä. Helsingin seudulla epätyypillisten työsuhteiden osuus koko maan epätyypillisistä työsuhteista on pienempi kuin seudun kaikkien työsuhteiden osuus koko maan kaikista työsuhteista. Seudun sisällä ainoastaan Helsingissä epätyypillisten työsuhteiden osuus on korkeampi kuin kokonaistyösuhteosuus.

Epätyypilliset työsuhteet ovat selvästi yleisempiä naisilla kuin miehillä. Sukupuolten välinen ero on koko maassa korkeampi (15 prosenttiyksikköä vuonna 2006) kuin Helsingissä (10 prosenttiyksikköä) tai Helsingin seudulla (12 prosenttiyksikköä), ja ero näyttää koko maassa kasvavan johtuen miesten osuuden pysymisestä kohtalaisen vakaana naisten osuuden kasvaessa. Helsingissä ja seudulla epätyypilliset työsuhteet ovat yleisyyneet sekä miehillä että naisilla.

Epätyypillisten työsuhteiden yleisyys on sukupuolen lisäksi myös iän funktio. Vuonna 2006 nuorimmista, 15–19-vuotiaista palkansaaajista lähes yhdeksän kymmenestä oli epätyypillisessä työsuhteessa; tätä selittää luonnollisesti koululaisten ja opiskelijoiden työssäkäynti. Työvoimatutkimusaineistoon kuuluvat kaikki palkansaaajat, myös opiskelijat, mikäli he olivat laskentahetkellä työssä. Iän karttuessa epätyypillisessä työssä olevien osuus laskee, ja 45–59-vuotiaista enää vajaalla 15 prosentilla työsuhde on epätyypillinen koko maassa. Vanhimmissa ikäryhmissä osuudet taas nousevat. Helsingissä ja Helsingin seudulla osuudet ovat jonkin verran koko maata alhaisemmat, ja sukupuolten välinen ero on hieman pienempi lähes kaikissa ikäryhmissä.

Helsingissä epätyypillisiä työsuhteita on erityisen paljon koulutuksessa, muissa yhteiskunnallisissa ja henkilökohtaisissa palveluissa sekä vuonna 2006 osuutta voimakkaasti kasvattaneessa majoitus- ja ravitsemistoinnassa. Vuonna 2006 näiden toimialojen kaikista työsuhteista 42–44 prosenttia oli epätyypillisiä, kun vastaava osuus kaupungissa keskimäärin oli 28 prosenttia. Myös terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluissa sekä kaupan toimialalla on keskimääräistä enemmän epätyypillisiä työsuhteita.

Epätyypillisiä työsuhteita on Helsingissä selvästi tavanomaista vähemmän rahoitustoiminnassa, teollisuudessa, rakentamisessa ja kuljetuksessa.

Epätyypillisissä työsuhteissa toimivat

Epätyypillistä työtä tekevistä selvästi suurempi osa on naisia kuin miehiä. Koko maassa naisten osuus on taiseisesti kasvanut ollen vuonna 2006 noin 65 prosenttia. Helsingissä ja seudulla naisten osuus kaikista epätyypillisistä työsuhteista oli tarkastelujakson alkupuolella korkeampi kuin koko maassa, mutta vuonna 2002 naisten osuus täällä laski alle koko maan keskiarvon.

Epätyypillisiä työsuhteita tekevät huomattavassa määrin nuoret, joiden osuus kaikista palkansaaajista on muutoin alhainen. Esimerkiksi alle 25-vuotiaiden osuus koko maan palkansaaajista oli vuonna 2006 noin 12 prosenttia, mutta tuon ikäiset tekivät kaikista epätyypillisistä töistä 32 prosenttia. Vastaavasti puolet kaikista palkansaaajista oli 35–54-vuotiaita, mutta epätyypillisissä työsuhteissa olevista saman ikäisiä oli 30 prosenttia.

Toimialojen mukaan tarkasteltuna epätyypilliset työsuhteet ovat painottuneet terveydenhuolto- ja sosiaalipalveluihin, liike-elämän palveluihin ja kauppaan. Helsingissä näihin kolmeen toimialaan on sijoittunut 48 prosenttia kaikista epätyypillisistä työsuhteista. Helsingin seudulla vastaava osuus on 51 prosenttia ja koko maassa 48 prosenttia. Erityisen vähän epätyypillisiä työsuhteita on kohdistunut alkutuotantoon, rakentamiseen ja rahoitustoimintaan.

Alle vuoden kestäneet työsuhteet

Alle vuoden kestäneiden työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on liikkunut 20 prosentin tuntumassa. Osuus on Helsingissä ja Helsingin seudulla jonkin verran korkeampi kuin koko maassa.

Tyypillistä työtä tekevistä eli jatkuvaa kokoaikatyötä tekevistä vain yhdellä kymmenestä työsuhde on kestänyt alle vuoden kun taas epätyypillistä työtä tekevistä joka toisella työsuhde on kestänyt alle vuoden. Epätyypillisessä työsuhteessa olevilla alle vuoden kestäneiden työsuhteiden osuus on laskenut tarkasteluajana, mikä kertoo epätyypillisten työsuhteiden keston pitenemisestä.

Viime vuosina lyhyiden työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista on hieman kasvanut sekä tyypillisissä että epätyypillisissä työsuhteissa Helsingissä ja Helsingin seudulla, mutta koko maassa ei vastaavaa ole samassa määrin havaittavissa.

Epätyypillisten työsuhteiden osuus alle vuoden kestäneissä työsuhteissa on Helsingissä liikkunut 60 prosentin tuntumassa, Helsingin seudulla hieman sen alle ja koko maassa jonkin verran 60 prosentin yläpuolella. Kuten edellä todettiin, kaikissa työsuhteissa epätyypillisten työsuhteiden osuus on vaihdellut 25 prosentin tuntumassa.

Kuten kaikissa työsuhteissa, myös alle vuoden kestäneissä työsuhteissa epätyypillinen työsuhde on naisilla selvästi yleisempi kuin miehillä eron ollessa 20 prosenttiyksikön tuntumassa. Kun kaikissa työsuhteissa epätyypillisten työsuhteiden osuus oli lievästi nouseva, vastaavaa kehitystä ei ole havaittavissa alle vuoden kestäneissä työsuhteissa. Etenkin koko maan tilanteessa epätyypillisten työsuhteiden osuus alle vuoden kestäneistä työsuhteista on jopa loivasti laskeva. Epätyypillisten työsuhteiden osuuden loiva kasvu keskittyy siis yli vuoden kestäneisiin työsuhteisiin.

Iän karttuessa epätyypillisten työsuhteiden kesto pitenee samalla kun epätyypillisten työsuhteiden osuus kaikista työsuhteista vähenee. Kun 15–19-vuotiailla epätyypillisissä työsuhteissa olleilla kahdeksalla kymmenestä työsuhde on kestänyt alle vuoden, 60–64-vuotiailla enää 10 prosentilla epätyypillinen työsuhde on kestänyt alle vuoden.

Aineiston kuvaus ja kirjoittajat

Esityksen tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta tuotettuun pääkaupunkiseudun kuntia ja Helsingin seutua koskeviin tietoihin, joiden pohjalla on mahdollista seurata alueen työpaikkamäärän ja työvoiman määrän sekä työmarkkinoiden yleisiä viimeaikaisia muutoksia. Aineisto saadaan käyttöön neljännesvuosittain ja koko vuotta koskien.

Työvoimatutkimus on otostutkimus, jonka avulla tilastoidaan 15–74-vuotiaan väestön työmarkkinoille osallistumista, työllisyyttä, työttömyyttä ja työaikaa kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain. Vuosineljänneksessä on haastateltavana koko maassa yli 36 000 henkilöä, joilta kysytään heidän toimintaansa suhteessa työmarkkinoihin yhden viikon aikana. Haastattelut koskevat vuoden kaikkia viikkoja. Helsingin seudulla otoskoko on noin 9 000 henkilöä ja Helsingissä noin 4 100 henkilöä vuosineljänneksessä.

Tutkimuksessa käytetyt käsitteet ja määritelmät noudattavat YK:n kansainvälisen työjärjestön ILO:n suosituksia ja Euroopan unionin tilastotoimen käytäntöjä.

Työllinen on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaisetua vastaan tai voittoa saadakseen. Myös tilapäisesti esim. loman tai sairauden vuoksi työstä poissa olleet lasketaan työllisiksi. Määrääjäksi lomautetut (alle 3 kk) sekä työstä äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaalla olevat luetaan työllisiksi. Muut yli kuukauden työstä palkatta poissaolleet (esim. asevelvolliset, kotihoidontuella lasta hoitavat tai vuorottelu- tai virkavapaalla olevat) eivät ole työllisiä. Työlliset jaetaan palkansaajiin, yrittäjiin ja perheenjäsenen yrityksessä palkatta avustaviin.

Työtön on henkilö, joka tutkimusviikolla on työtä vailla, on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisen neljän viikon aikana palkansaajana tai yrittäjänä ja voisi vastaanottaa työtä kahden viikon kuluessa. Myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa sovitun työn alkamista kahden viikon kuluessa, luetaan työttömäksi. Työttömäksi luetaan myös työpaikastaan toistaiseksi lomautettu, joka täyttää em. työnhaku- ja työn vastaanottokriteerit.

Työvoimaan kuuluvat kaikki ne 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka tutkimusviikolla olivat työllisiä tai työttömiä.

Työvoimatutkimuksessa käytettyjä luokituksia ovat Toimialaluokitus 2002 (vuodesta 2005 lukien) ja Toimialaluokitus 1995 (vuodet 1995–2004).

Työvoimatutkimuksen **otos** poimitaan ositetulla satunnaisotannalla väestön keskusrekisteriin perustuvasta Tilastokeskuksen väestötietokannasta kahdesti vuodessa. Tutkimus on paneelitutkimus, jossa samaa henkilöä haastatellaan viisi kertaa. Haastattelut tehdään kolmen kuukauden välein, paitsi neljäs haastattelu, joka tehdään kuuden kuukauden kuluttua kolmannelta haastattelusta. Ensimmäisen ja viimeisen haastattelun väli on 15 kuukautta. Joka kuukauden otokseen kuuluu noin 12 000 henkilöä, keskimäärin noin joka 300. henkilö perusjoukosta. Otos koostuu viidestä rotaatioryhmästä, jotka ovat tulleet tutkimukseen mukaan eri kuukausina. Otos vaihtuu asteittain siten, että kolmena peräkkäisenä kuukautena vastaamisvuorossa ovat eri henkilöt. Peräkkäisinä vuosineljänneksinä vastaajista 3/5 on samoja. Peräkkäisten vuosien otosten päällekkäisyys on 2/5.

Otoksesta saadut tulokset painotetaan vastaamaan koko 15–74-vuotiaasta väestöä. Vastauskadon vaikutuksia tuloksiin korjataan käyttämällä nk. painojen kalibrointia, jossa painotuksella tuotetaan oikeat väestöjakumat alueen, sukupuolen ja iän mukaan. Aputietona käytetään lisäksi työministeriön työnhakijarekisterin tietoja.

Työvoimatutkimuksen luvut, kuten kaikki otostutkimuksilla saadut luvut ovat niin kutsuttuja **estimaatteja**. Estimaatti on matemaattisella menettelyllä (estimoinnilla) otoshavainnot käyttäen saatu arvio perusjoukon ominaisuudesta.

Työvoimatutkimuksen **lukujen luotettavuuteen** vaikuttavat vastauskato, mittausvirheet ja otannasta johtuva satunnaisvaihtelu.

Otannasta aiheutuvalle satunnaisvaihtelulle tarkoitetaan sitä, että eri otoksista lasketut luvut poikkeaisivat jonkin verran toisistaan. Arvioitaessa karkeasti otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun suuruutta erilaisissa tilanteissa on pääperiaatteena, että **lukuihin sisältyy sitä vähemmän otannasta aiheutuvaa epävarmuutta, 1) mitä suuremman otoksen pohjalta luvut on laskettu ja 2) mitä suurempaa väestöryhmää luvut kuvaavat**. Koko vuotta koskevat luvut ovat kaikkein tarkimpia. Jälkimmäinen periaate tarkoittaa sitä, että samankokoisella otoksella saadut työllisten ja työttömien lukumääriä koskevat luvut eli estimaatit ovat sitä tarkempia, mitä suurempaa osaryhmää ne koskevat. Tarkasteltavan osaryhmän pienentyessä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun osuus kasvaa.

Työvoimatutkimuksen tiedot eivät ole suoraan **vertailukelpoisia** työmarkkinoihin liittyvien muiden tilastojen kanssa.

Esimerkiksi Tilastokeskuksen **työssäkäyntitilaston** tiedot poikkeavat tiedonkeruutavasta sekä työllisten ja työttömien määrittelystä johtuen jonkin verran työvoimatutkimuksen tiedoista. Työssäkäyntitilasto on eri viranomaisten rekisteritietoihin pohjautuva kokonaisaineisto. Työssäkäyntitilaston tiedot henkilön toiminnasta koskevat pääosin vuoden viimeistä viikkoa. Tilaston tiedot työttömyydestä perustuvat työministeriön työnhakijarekisteriin. Koska työssäkäyntitilasto on kokonaisaineisto, tarjoaa se työvoimatutkimusta paremmin alue-tietoja (myös kuntakohtaisia) sekä tietoja pienistä väestöryhmistä, esim. pienistä toimialoista. Hallinnollisiin rekistereihin perustuvan työssäkäyntitilaston käsitteet eivät ole kansainvälisesti vertailukelpoisia. Työssäkäyntitilaston tiedot kuvaavat vuoden viimeistä viikkoa. Työvoimatutkimuksesta saatava kokonaistyöpaikkamäärää kuvaava estimaatti on suurempi kuin työssäkäyntitilastosta saata kokonaistyöpaikkamäärää kuvaava luku. Esim. vuosien 2004 ja 2005 ensimmäisen neljänneksen työpaikkamäärät työvoimatutkimuksessa olivat Helsingissä noin kaksi prosenttia korkeammat kuin työssäkäyntitilaston työpaikkamäärä vuodenvaihteissa 2003/2004 ja 2004/2005.

Työministeriön tiedot työttömistä työnhakijoista perustuvat rekisteripohjaiseen työnvälitystilastoon, joka kuvaa kuukauden viimeistä arkipäivää. Työnvälitystilaston työttömyyden määrittely perustuu lainsäädäntöön ja hallinnollisiin määräyksiin, minkä vuoksi tilastotiedot eivät ole kansainvälisesti vertailukelpoisia. Työnvälitystilastossa työttömältä ei mm. edellytetä yhtä aktiivista työnhakua kuin työvoimatutkimuksessa. Myös opiskelijoiden hyväksymisessä työttömiksi on eroja.

Työvoimatutkimuksen tarkempi kuvaus, laatu- ja menetelmäselosteet sekä käsitteet ja määritelmät löytyvät Tilastokeskuksen kotisivuilta osoitteessa : <http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/index.html>.

Kirjoittajat

Juha Suokas (Luku 1. Työpaikkamäärän kehitys ja elinkeinorakenne) on yliaktuaari tietokeskuksen tilasto- ja tietopalveluysikössä ja **Minna Salorinne** (Luku 2. Työllisyys ja työttömyys) toimii samassa paikassa tutkijana.

Markku Lankinen (Luku 3. Pendelöinnin ja ikärakenteen muutokset) ja **Seppo Montén** (Luku 4. Epättyypilliset työsuhteet) ovat tietokeskuksen kaupunkitutkimusyksikön erikoistutkijoita.

Ulkoasu

Taitto: Jukka Noponen

Grafiikka: Pirjo Lindfors